

کتاب لڑی نمبر 1
اکتوبر 2021ء

پنجابی علمی، ادبی تے ثقافتی رسالہ

لوک وراگ

پنجابی ادبی سنگت لوک وراگ جھنگ

وچھوڑے
دا سجرا
پھٹ دے کے
ٹُر جاوڻ آ لے
ادبی بیلی
اَشْدٰی مَجْمُوْدٌ سِائِلِ
دے ناں

لوک وراگ
جھنگ

رسالہ داناں : لوک وراگ

آہری : پنجابی ادبی سنگت لوک وراگ جھنگ

پرنٹنگ / ڈیزائننگ : دارالکتابت محمد اشرف صابر پریس مارکیٹ شہید رڈ جھنگ

موبائل: 0332-7629286

✉ ashrafsabirjhg@gmail.com

f Muhammad Ashraf Sabir

کمپوزنگ : مختار بلوچ

نکھ پنا : محمد مدثر اشرف

گنتی : 500

نل : 250/- روپے

چھپن ورہا : اکتوبر 2021ء

لکھتاں گھلٹ واسطے : mukhtarbaloch7474@gmail.com ✉

نوٹ: ”لوک وراگ“ دا لکھاریاں دی رائے نال متفق ہووٹا ضروری نہیں

دارالکتابت
مختار بلوچ
پریس مارکیٹ جھنگ صدر

پنجابی ادبی تے ثقافتی رسالہ

لوک وراگ جھنگ

کتاب لڑی نمبر: 1

اکتوبر 2021ء

مجلس

ادارت

مدیر اعلیٰ

عاقب ستیانوی

مدیر

مختار بلوچ

معاون مدیر

حکیم عمران عاجز

صلاح سپا

- * پروفیسر ڈاکٹر فیصل چنا
- * پروفیسر ثقلین شعیب پاتواٹھ
- * ڈاکٹر نیاز علی محسن گھیاٹھ
- * صابر سودانی
- * ملک محمد آصف
- * سلیم عارف سپرا

رٹل ورثن

- * ڈاکٹر محمد نواز انجم
- * سید مسرت الحسنین شاہ
- * میاں صفدر محمود ایڈووکیٹ
- * چوہدری نور اکبر چدرھڑ
- * مہر کریم بخش بھرواٹھ
- * ڈاکٹر خالد اقبال خالد

بانہہ بلی

- * پنجابی ادبی پرچار اسلام آباد
- * پنجابی بڑا ادب ملک غلام حسین
- * وچھن ادبی قبیلہ
- * مہکاں ادبی بورڈ ساہیوال
- * تیج ادبی پروار جھنگ
- * دل دریا پاکستان
- * بڑا عابد تہمی چنیوٹ
- * درد سنوڈ پو جھنگ

چھتر چھادیں احساس ویلفیئر فاؤنڈیشن (رجسٹرڈ) جھنگ

0332 7629286

وند و بہتر

صفحہ	لکھاری	سرناواں
8	حضرت سلطان باہوؤں برہہ	بیت
9	پروفیسر ظفر سعید	نعت رسول صلی اللہ علیہ وسلم
10	مختار بلوچ	مڈھلی گل

لیکھ

11	حکیم عمران عاجز قادری	بے مثل بے مثال صلی اللہ علیہ وسلم
15	عبداللطیف شیدائی	تج داہیرا
18	خالد محمود عارف	ڈاروں دچھڑی کونج

کہانیاں

20	شمینہ احمد	نہاٹی
22	مہر ریاض سیال	وجھووریام
25	پروفیسر ڈاکٹر فیصل جپا	گل بادشاہ
32	ملک محمد آصف	روپیے دا پدھ
34	مترجم: پروفیسر قلب عباس	رسی دا ٹوٹا

وسوں دے رنگ

37	عاقب ستیانوی	جاٹ سنبھاٹ
42	نعمان رجوکہ	بجھارتاں

- 43 _____ اکھاڻ _____ علامہ سجاد فاروقی
انگ / سندر / بانے / گا بنے _____ فیروز موہاڻہ
- 44 _____ ہل دے انگ، پنجالی دے انگ، بیڑی دے انگ تے سندر
- 45 _____ درکھاڻ دے سندر، ہتھانہہ، کھیڈاں
- 46 _____ دیسی بانے (مرداویں)، گا بنے
- 47 _____ جانوراں دے بلاریاں دے ناں _____ مہراکبر حسن بھروآڻہ
- 48 _____ مجھ دے دکھو دکھ حالتاں وچ ناں _____ عاصم پڈھیار
- 52 _____ کڻکاڑیاں _____ ذوالکفل احمد طاہر

غزلاں

- 54 _____ مستاز بلوچ
- 55 _____ نصیر بلوچ
- 56 _____ رائے محمد خاں ناصر
- 57 _____ مختار بلوچ
- 58 _____ ایوب کموکا
- 59 _____ جعفر انجم جٹیاڻہ
- 60 _____ فلک شیر نوید
- 61 _____ اقبال رمیض
- 62 _____ احمد مطلوب درپن
- 63 _____ اسیر اعوان
- 64 _____ علی احمد گجراتی
- 65 _____ نصر محسن

دوہڑے

ملک آصف، ملک غلام یسین، مہر الطاف بھرواٹھ، غلام حیدر تاج،
 حیات بھٹی، ثمر بھرواٹھ، وسیم جوسیہ، انور سحر ماٹھ، ریاض حسین ابرار،
 رحمان صحرائی، ریاض شاکر، عابد تمیمی، سید زید اے بخاری،
 ناطق بلوچ، مہر غلام محمد درد، شیر محمد ظل واگھرہ، حاجی محمد افضل ناز،
 رمضان حسرت، رستم جھایا، ملک نیاز عباس، نذیر معذور، عارف خان
 بلوچ، ناصر علی تائب، شاہ محمد دانش، غلام عباس ناسک،
 پرویز امبر سیال، کاوش مغل، فیروز محسن کھرل، فضیل نجم لدھیانٹھ، غلام
 شبیر باگڑی، محمد رفیق تحسین، فداحسین بخاری، ابرار حسین اکبر،
 سرفراز رقم، نواز جگنو، شمس تیریز، ملک رفیق واگھرہ، عرفان قمر،
 عبید اللہ عمران، غلام حیدر ڈھڈیاٹھ، ساجد محمود ساجد، ضیاء جبواٹھ۔

ٹپے

ناصر انجم وڑانچ ، محمود امجد ہرل ، حافظ نعمان چدھڑ
 ذوالفقار صائم ، قمر عباس ثالث ، جنت رضوی

ماہیے

82 _____ نیاز علی حسن گھیاٹھ

83 _____ عبدالرحمن ساجد چوٹویں ماہیے

85-86

بولیاں

مہر ریاض سیال، تجل کلیم، مومن ہاشمی، عمران سحر، منور شکیل، طاہرہ سرا
قمر الزماں، گوہر دریاہ، شبیر شاہد، عامر عبداللہ، شمر معظم آبادی
انجم سلیمی، میر تنہا یوسفی، شہزاد جونیہ، بدر سیال، سخاوت عباس گوہر
ثناء اللہ چدھڑ، راجہ یوسف قمر، عبدالرحمن رضوان، مدر نول

87-89

قطعات

مظہر بخاری، مجاہد حسین خاور، ارشد محمود سائل، ناصر تائب، ارشاد سندھو
اخلا دا الحسن اخلا، ظہیر عنف بلوچ، سعید احمد سعید، خالد اقبال خالد

نظاماں

- 90 کورے لوٹے ربنواز ہاشمی
91 اسپیں واسی ساندل باروے عاقب ستیانوی
92 جوگ دے سلطان طالب حسین درد دی ویل اسد فاطمی
94 گڈڈ ہو یا سب راول راٹھ

گاؤں

- 95 ارشد محمود سائل

ڈھولا (موسیٰ بلوچ)

- 96 کھوج نعمان رجوکہ

بیٲ

حضرت سلطان باہو رحمۃ اللہ علیہ

تن کیارا عشق پنیری نال محبت لایئے ہُو
دو نیناں دی جوگ چا جوئے ہنجواں نال پوایئے ہُو
کلے دی بہہ گوڈی کرپے صبر دی واڑ دوائیئے ہُو
ہُو دی ہا کر ماریے باہو پھل پکے تاں کھایئے ہُو

نعت رسول صلی اللہ علیہ وسلم

پروفیسر ظفر سعید

جس تھاہرے وی دسدا نور محمدی نہیں
ہووے بھاویں جنت مینوں بھدی نہیں

کیڈے سکھ ہن سوہنیاں تیرے بوہے تے
سوچ وی جاوے مڑ پرتی کے امدی نہیں

جنہاں تیرے عشق دا چولا پایا اے
مٹی کی اے اگ اُنہانوں کھمدی نہیں

تیرا ناں جے وَجھ تے پڑھ کے پھوک لیتے
کپراں دے وچ بیڑی مول ڈلمدی نہیں

ایہہ صدقہ ہے سوہنیاں تیری رحمت دا
اِس پاروں تاں سیت اَساڈی سمدی نہیں

جَدَن دا دل وچ سوہنیاں تیرا ناں وسیائے
اُدَن دی میرے اندر کائی شے سمدی نہیں

پک لگا اے جَدَن دا تیرا اُمتی ہاں
اُدَن دی میری شاش کسے تے پھدی نہیں

کئی واری اِنج ہوندائے سوہنیاں یاداں وچ
میں ستیں دیناں اکھ ایہہ میری سمدی نہیں

ظفر سعید جدوکا روضہ ویکھ آیاں
دل میرے نوں کائی شے ہور سکھدی نہیں

وڈھلی گل

ادراک دے پینڈے دی اذیت توں انکار نہیں کیتا جا سگدا۔ انج ای اس راہ تے ٹردیاں پتہ نہیں کداں ہک
اچھے گوڑ میرا چت آملیا تے سوچاں نوں انج دی سنھ لائی جوں کجھ ہو سوچن توں رہیا۔ مینوں لگا کہ اسان پڑھ کے دی
آن پڑھ ہاں تے آن پڑھ وی چوٹیاں دے۔ اسان جو کجھ بولدے ہاں لکھ نہیں سگدے تے ساڈے بولے بول
ساڈے اگوں اکھراں دی بکل مار کے آوٹ تاں سنجاپ کرن جو گے نہیں۔

کلے اچ ماں بولی دا وراگ پہلے وی ہا پر ایہہ خیال میرے واسطے کسے وی ہا وے توں گھٹ ناہی۔ ہاں اچ بلدی
چواتی نوں ہو کیاں بڈکایا تاں بھانجھڑی پیا۔ جس توں کچھ ہک گل متھ کے اگلا پدھ پیریں پاوٹ دی صلاح بٹائی جوں
ہُن آن پڑھ نہیں راہتاں۔ ساری حیاتی پنجابی پڑھیاں بن کے بھاوٹی ہے۔ نیتاں نوں مراداں ہوندین، منزل دی
ڈھوڈھ اچ قدم تڑکھیرے کیتے تاں عاقب ستیانوی تے عمران عاجز اوراں ورگے ماں بولی دے سچے سیوکاں دا
ساتھ نصیب ہو یا۔ ہکے منزل دے راہیاں ہک دوئے نال سفنے سا جھے کیتے تے موڈھے نال موڈھا جوڑ کے ٹرپے۔

اس ویلے لوک وراگ دی صورت اچ عاقب ستیانوی اوراں دے ویکھے سفنیاں چوں ہک سفنے دی تعبیر
تھاڈے ہتھیں ہے۔ اس علمی، ادبی تے ثقافتی مجلہ اچ کی کجھ ہے ایہہ ٹیسٹس ونڈو بہتر اچ ویکھ لیا ہوسی۔ چھپائی دے پڑوچ
ایہہ ساڈی پہل گہل ہے۔ ساڈے ٹولی والاں تے ماں دی بولی دے سچے کامیاں اس واسطے پوری ایمانداری تے محنت
نال کم کیتا ہے۔ سانوں ماں ہے اپنے سوجھواناں، ادبیاں تے ماں بولی دے سیوکاں تے جنہاں ہر قدم تے ساڈی
راہنمائی کیتی، مڈھلے پنے تے دتے گئے ناواں توں بغیر ایہہ سفنہ کدی وی سچ ناہ ہو سگدا۔

پنجابی لوگ وراگ کتاب لڑی نمبر 1 بڑی سک، محبت تے اس آس نال تھاڈی خدمت اچ پیش ہے جوں
ٹیسٹس اس نوں پسند کرے سوتے اگاں ہو بہتری واسطے اپنیاں نیک صلاحیں نال ساڈا حوصلہ ودھیسو۔

مختار بلوچ

(مدیر لوک وراگ جھنگ)

بے مثل بے مثال صلی اللہ علیہ وسلم

حکیم عمران عاجز قادری

عیسیٰ بن موسیٰ خلیفہ منصور دا خاص درباری ہائی۔ اوہنوں اپنی سوائی نال بہوں پیار ہائی۔ یک رات اوہ اپنی سوائی نال چاٹنی رات دے من بھاوئے تے دل چکھویں منظر اچ بیٹھا۔ اُس یک وار چن نوں ڈٹھا مڑ اپنی سوائی نوں ڈٹھس تے آکھیوں۔

”انت طالق ثلاثا ان لم تکنی احسن من القبر“

اس دا مطلب ایہہ بندائے۔

”جے توں چن توں ڈھیر سوہنی نیوں تاں تینوں ترائے طلاقاں“

اُس ایہہ گل کرتاں دتی پر بہوں پریشان ہو گیا۔ اوہنوں سوائی چند جان توں ڈھیر پیاری ہا۔ اُس ساری رات سوچندیاں تے پاسے مریندیاں لکھا چھڈی۔ دھی نال اُس مولویاں تے مفتیاں نوں دربار اچ سدایا تے رات آلی گل بارے پچھیا۔ انہاں ساریاں آکھیا طلاق ہو گئی اے، بندہ کدٹ چن توں ڈھیر سوہنا ہو سگدائے۔ اُسے دربار اچ حضرت امام ابوحنیفہ رضی اللہ عنہ دا یک شاگرد بیٹھا ہاجداں اُس توں صلاح لئیائیں تاں اُس آکھیا قرآن اچ اللہ سوہنے چار قسماں چا کے فرمایا اے۔

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ

یعنی انسان توں سوہنا کسین نوں نہیں بنایا اس واسطے طلاق کائی نہیں ہوئی۔

اللہ سوہنے اسی ہزار دی مخلوق اچوں بندیاں نوں ساریاں توں ودھیا بنایا تے مڑ انہاندے وچ وی ونڈ کیتی اے۔ سارے بندے سارے انسان اُس کو جے نہیں بنائے۔ ساریاں توں ڈھیر اعلیٰ اچیرے تے پچیرے اُس اپنے نبی بنائے۔ سارے نبیاں نوں اعلیٰ درجے تے دڈیائی دتی پر سارے نبیاں دا درجہ تے شان وی کوجی نہیں۔ جہڑی شان تے اُچھائی، مقام، مرتبہ تے درجہ اللہ پاک اپنے محبوب نبیاں دے سردار دو جگ دے مختار مدینے دے تاجدار مٹھل تے منٹھا حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم نوں دتا اے آدم توں لے کے عیسیٰ تاں کسے پیغمبر، کسے نبی نوں نہیں دتا۔ سارے

نبیاں دی نبوت، سارے نبیاں دا مقام ہک پاسے آمنہ بی بی دے لعل دا مقام تے شان ہک پاسے۔ اللہ سوہٹا قرآن پاک اچ فرمیدائے۔

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِّنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ ط

ترجمہ ”ایہہ سارے رسول، فضیلت دتی آساں کنہاں نوں کنہاں تے، کسے تاں اللہ

نال کلام کیتا، تے بلند کیتے کنیاں دے درجے“

اس آیت پاک توں ایہہ گل کھل کے سامنے آگئی اے جوں نبیاں دے درجے وکھرے وکھرے ہن۔ اللہ

سوہٹے اپنے محبوب دی ذات اچ سارے دے سارے نبیاں دیاں صفتاں اکٹھیاں فرما دیتاں ہن۔

آدم علیہ السلام دی توبہ، نوح علیہ السلام دا شکر، ابراہیم علیہ السلام دی وفاء، اسماعیل علیہ السلام دی سچائی، اسحاق علیہ السلام دا پیار،

یعقوب علیہ السلام دیاں سچیاں سوچاں، یوسف علیہ السلام دی برداشت، ایوب علیہ السلام دا صبر، داؤد علیہ السلام دی اللہ ورتوجہ، سلیمان علیہ السلام

دی جمانی، موسیٰ علیہ السلام دا خلوص، زکریا علیہ السلام دی عبادت، یحییٰ علیہ السلام دی پاکی، عیسیٰ علیہ السلام دی مسیحائی مکدی کرے اوہ

ساریاں صفتاں، شانان، پاکیاں، بڑائیاں تے عظمتاں جہڑیاں آدم علیہ السلام توں لے کے عیسیٰ علیہ السلام تاں سارے نبیاں

دی ذات اچ وکھریاں وکھریاں ہن اوہ ساریاں اللہ پاک اپنے محبوب صلی اللہ علیہ وسلم دی نورانی ذات اچ اکٹھیاں فرما

دیتاں ہن۔

پاک نبی صلی اللہ علیہ وسلم دے پاک صحابی حضرت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ رویت کریندن جوں فرمایا اللہ دے سوہٹے محبوب صلی اللہ علیہ وسلم

اللہ پاک سانوں پنج اوہ شتیاں دیتاں ہن جہڑیاں ساتھوں پہلے کسے نبی نوں نہیں دیتاں۔

1 ساڈے واسطے جنگ اچ جتیا ہو یا مال حلال کیتا گیا اے جہڑا ساتھوں پہلوں کسے نبی نوں نہیں ڈھبیا۔

2 ساڈے واسطے ساری بھوسیں مسیت بنائی گئی اے پہلے لوک صرف ہکے تھاہرے نماز پڑھدے ہن۔

3 سانوں ہر کالے تے گورے ال گھلایا گیا اے پہلے نبی صرف اپنی قوم واسطے ہوندے ہن۔

4 ہک مہینے دی وتھ تے زعب نال میری مدد کیتی گئی تے میری قوم تاں میری آواز اڑائی جاندی اے بھاویں

میرے تے انہاندے وچ ہک مہینے دی وتھ ہووے۔

5 سانوں آکھیا گیا، تساں منگو تہانوں دیتا جاسیں، آساں اس سوال نوں آون آ لے ویلے وچ اُمت کاٹ شفاعت

تے بخشش واسطے بچالیا تے میری شفاعت ہر اُس بندے کاٹ ہے جس (لا الہ الا اللہ) دی گواہی دتی تے اللہ

داشریک کئیں نوں نہیں بنایا۔

حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہ توں رویت اے۔

فرمایا اللہ دے محبوب صلی اللہ علیہ وسلم ”جنت اُس ویلے تا میں سارے نبیاں تے حرام این جس ویلے تا میں اودھے وچ نہ ویساں تے اسے طراں ہر اُمت تے حرام این جس ویلے تا میں میری اُمت جنت اِج نہ ویسین۔“
حضرت وائلہ بن اسقع رضی اللہ عنہ توں رویت اے۔

فرمایا نبی پاک صلی اللہ علیہ وسلم ”اللہ سوہنے آدم علیہ السلام دی اولاد اِچوں ابراہیم علیہ السلام نوں چُنیاں تے اپنا یا رہنایا۔ مُڑ ابراہیم علیہ السلام دی اولاد اِچوں اسماعیل علیہ السلام نوں چُنیاں۔ مُڑ اسماعیل علیہ السلام دی اولاد اِچوں نزار نوں چُنیاں۔ مُڑ نزار دی اولاد اِچوں مفر نوں تے مفر اِچوں بنی کنانہ تے بنی کنانہ اِچوں قریش تے قریش اِچوں بنو ہاشم تے بنو ہاشم اِچوں مینوں چُنیاں۔“
اللہ پاک اپنے سوہنے محبوب دی شان بیان کریندیاں ہوئیاں فرمایا اے۔

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ

”تے اساں تہا ڈاڈ کر تہا ڈے واسطے اُچا کر دتا اے“

قرآن شریف اِج اللہ سوہنے اپنے محبوب دا ذکر تہا ہرے تہا ہرے کیتا اے جے مکھڑے دی گل ہووے تاں قرآن وَالصُّلْحَىٰ دے صدادیندا اے سوہنیاں تے من موہنیاں زلفاں دا ذکر آوے تاں وَاللَّيْلِٰلِ آفِ اے سینے مبارک دا ذکر ہووے تاں اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ زبَانِ مَبْرُكٍ دَاذْ كَرَّ آوے تاں لَا تُحَرِّكُ بِهٖ لِسَانَكَ لِتَتَّعَلَٰ بِهٖ جے زمانے دا ذکر آوے تاں وَالْعَصْرِ جے شہر دا ذکر آوے تاں قرآن لَا اُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِ سوہنے دے سوہنے اخلاق دی گل ہووے تاں وَاِنَّكَ لَعَلٰی خَلْقٍ عَظِيْمٍ رَحْمَتِ دَاذْ كَرَّ آوے تاں وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ جے سرکار دے کردار دا ذکر ہووے تاں لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُوْلِ اللّٰهِ اُسُوًّا حَسَنَةً وُّدِيَّ اِي دَاذْ كَرَّ آوے تاں اِنَّا اَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَّ مُبَشِّرًا وَّ نَذِيْرًا آپ صلی اللہ علیہ وسلم دی سچیاں دی گل ہووے تاں وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى اِنْ هُوَ اِلَّا وَّحْيٌ يُُّوحٰى اِي شَفَقَتِ دَاذْ كَرَّ آوے تاں لَعَلَّكَ بَاخِعٌ مُّفْسِكٌ اِلَّا يَكُوْنُوْا مُؤْمِنِيْنَ اَكْه مَبْرُكٍ دَاذْ كَرَّ آوے تاں مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغٰى جے سوہنے دے سوہنے متھے دَاذْ كَرَّ آوے تاں وَالْقَمَرُ آپ صلی اللہ علیہ وسلم دی کملی مبارک دَاذْ كَرَّ آوے تاں يَاٰ أَيُّهَا الْمَرْءُ الْمُدْمِنُ سوہنے دی چادر دی گل ہووے تاں يَاٰ أَيُّهَا الْمُدْمِنُ تَه تے گردن دَاذْ كَرَّ آوے تاں وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى كَظْرِيَّ اِي دَاذْ كَرَّ آوے تاں وَثِيَابِكَ

فَطَهَّرْ كَنْدُ مُبَارَكِ دِي گِلِ هُووے تَاں اَلَّذِي اِنْقَضَ ظَهْرَكَ سُوہے دِي چُپِ دَا ذِكْرِ آوے تَاں لَا تُحْزِنْ بِه
 بِلِسَانِكَ دِلِ دِي گِلِ هُووے تَاں نُزِّلَ بِه الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلٰی قَلْبِكَ اَپ سَلَامُ اللّٰهِ عَلَيْه دِي گِلِ بَاتِ دَا ذِكْرِ هُووے
 تَاں وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ جے نہر کوثر دَا ذِكْرِ آوے تَاں اِنَّا اَعْطَيْنَاكَ الْكُوْتِرَ جے غار دَا ذِكْرِ آوے تَاں
 اِذْ هَمَّ اِنِّي الْغَارِ دِنہہ دَا ذِكْرِ هُووے تَاں اِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا رَاتِ دَا ذِكْرِ هُوے تَاں قُوهِ الْيَلِّ اِلَّا
 قَلِيْلًا سُوہے دے سُوہے یاراں دَا ذِكْرِ آوے تَاں اِذْ يَقُوْلُ لِصَاحِبِه لَا تُحْزِنْ

ہے سوہنا مکھ بڑا رخسار سُوہے

زمانے توں میرے سرکار سُوہے

اللہ سُوہے دے پاک محبوب سَلَامُ اللّٰهِ عَلَيْه دِي شان اتنی اُچی تے پُچی اے جوں ہر دور دے تفسیراں دے لکھاریاں،
 خطیباں، ادیبیاں، ولیاں، مفتیاں تے شاعراں اپنے اپنے طریقے نال بیان کیتی اے تے محشر آ لے دِنہہ تائیں
 سُوہے دِي صفت وثناء بیان ہوندي راہسی پر کسے وی نہیں آکھیا جوں اساں سرکار سَلَامُ اللّٰهِ عَلَيْه دِي شان بیان کرنِ داحق ادا
 کردتا اے بلکہ انہاں ساریاں اپنیاں زباناں تے قلمناں نوں حضرت پیر سید مہر علی شاہ رحمۃ اللہ علیہ طرحاں ایہہ آکھ کے
 روک لیا اے۔

کوئی مثل نہیں ڈھولن دِي

چُپ کر مہر علی اتھے جاہ نہیں بولن دِي

تج دا ہیرا

عبداللطیف شیدائی

مہر محمد ریاض سیال پنجابی دا تر و تازہ شاعر ہا جس پنجابی لغت نوں مالامال کر چھوڑیا اے۔ حمد، نعت، سلام، غزل، نظم، گیت، دوہڑا، قطعہ، ماہیا، تے بولی انج لکھی جوں اخیر کر چھوڑی۔

ساوٹ نال بلارے، اتھری رُت، دُسکارے تے کاسے تے خیرات دارشتہ چار انمول کتاباں دا سرمایہ ادب دے خزانے وچ جمع کروایا۔ مہر اوراں ہک نویں صنف سنیہڑے متعارف کروائی اس توں پہلے ہائیکو تے ماہیا موجود ہن۔ ہائیکو وچ پہلا تے تیجا مصرعہ ہم وزن ہوندے ہن جبکہ وچکار لا مصرعہ کجھ وڈا ہوندائے۔ ماہیے دے تے مصرعے ہم وزن ہوندے ہن۔ مہر اوراں ترائے مصرعیاں دی ایہہ صنف سنیہڑے دے ناں نال پیش کیتی اے جہدے وچ قافیے دی بندش لازمی نہیں پر تے مصرعیاں دا وزن برابر ہوندائے۔ نمونے دے طور تے دو سنیہڑے ویکھو۔

جہڑے سائل دا کاسہ سونے دا
جے اوہ پتل دی بھیک منگدا اے
اودھی اکھ ایچ نچھا کے ڈٹھا کر

کجھ زمانے دی چال پرکھی کر
لوگ غصہ دوا کے دانستہ
تیری اکھیاں چوں خاب چن لیندن

پنجابی زبان دے کھڑبندے پے لوٹاں تے اکھاٹاں نوں اپنی شاعری دے وچ ٹھہرا کے مہر اوراں ادب تے بہوں وڈا احسان کیتا اے، آوٹن آلیاں نسلاں بہوں فیض حاصل کرینن تج دے ہیرے اپنی اُستادی

تے علم دے نال معاشرے دی جہالت نوں سو بھلا بخش چھوڑیا اے۔ ادب دی کائی ایسی صنف نہیں جہدے وچ مہر اوراں طبع از مائی نہ کیتی ہووے۔

پائے ہر کائی، تے ٹھہرائے کائی کائی

قادر الکلامی مہر اوراں نوں عطیے دے وچ ڈھتی ہا۔ دو دو سو شعراں دی نظم لکھتی تے چھہو مڑوی نہ بھر یونٹاں تخیل دی پرواز تسی دی تسی رہ ویندی ہا۔ بساں، ٹرکاں دے مگروں لکھیا ہو یا ٹساں پڑھیا ہوسی ”محنت کر، حسد نہ کر“ مہر اوراں فنی ریاضت دے قائل ہن، انہاں محنت کرن دی کائی گھٹی نہیں کیتی۔ محنت دا پھل انسان نوں حیاتی دے وچ مل جاندا اے تے آؤن آلی نسل اس پھل دی جس لیندی راہندی اے۔

مہر اوراں دے دو ہڑے دھرکاں نال پدھ کر کے اپنے آپ نوں پوری دنیا دے وچ منوا چھوڑیا اے۔ دو ہڑے دے چار مصرعے ہونداں تے ہر مصرعے دے وچ پینچا دیونٹاں فنی ریاضت دی دلیل اے۔ ذرا جس چاکے دیکھو۔

زت اپنی بال کے سکی کر توں آس کسے دی رکھ نہیں
جداں سیت نوں آ اگھلا جاوے کوئی پرت کے ویدھا اکھ نہیں
جتھے عزت دا یار سوال ہووے رکھ مول بچا کے لکھ نہیں
لکھ ریاض شریکاں ج رہ حسابون بھادیں رہے کئی دا لکھ نہیں

کجھ دو ہڑیاں دے ہور مصرعے دیکھو۔

تائیں اولو وچ نہیں گھاہ جہدا ہوندا پائی لوڑ توں ڈھیر اے
سٹے جتیاں باہسن قبر اُتے تیری جتیاں پوجھن آ لے
اودھی محض اپیل دی لُج دے لئی میں آپ چا وکٹاں ڈھاہیاں
تیری ملک ریاض کرائے دا گھر وت اُچا شملہ بڈ مر
ہووے اصل اصیل جے لیراں وچ اودھی سنگت دی مڑوی ٹھاٹھ اے
کیتا دیگر یاد شریکاں ہے ہک وار جوانی ول آ

مہر اوراں دیاں نظماں دے نمونے پیش کراں تاں مضمون کتاب دی شکل اختیار کرو لیسیں مہر اوراں نال میں

چالیسی (40) سال گزارا، بہوں سواد آیا پر ہک وٹ دی اج تائیں مینوں سمجھ نہیں آئی پچھوے ہانا، مہر جی تو آڈا استاد کوٹا اے تاں جواب ایج فرماندے ہن، بٹایا ای کوئی نہیں۔ جے پچھوے ہا جی تو آڈا کوئی شاگرد۔۔۔؟ تاں ہس کے آکھٹاں، جداں میں استاد نہیں بٹایا شاگرد بٹیندیاں مینوں شرم آندی اے۔ میرے سٹے ہن کوئی دی بندہ انہاندا شاگرد ہووٹا دا دعویٰ کرے تاں چٹا کوڑا اے۔

مہر اوراں چنگے لکھاریاں توں استاد منوایا وی ہے تے سدوایا وی ہے۔ انہاندے رُجاوٹاں توں پچھے تر اے ادبی تنظیمیاں نالو نال پرچاؤٹی دے مشاعرے کرا کے مہر اوراں دی سنگت دا حق ادا کر چھوڑیا اے۔

مہر اوراں دی کتاب (ساوٹا نال بلارے) تے پاکستان دے سرکڈھویں اٹھاراں (18) دانشوراں، ادبیاں تے شاعران بھرواں تبصرہ کیتا اے۔ اتھری رُت دے صفحہ نمبر 110 تے جناب شریف گنجاب ہی اوراں آکھیا اے ”مہر صاحب اوراں دی شاعری نوں میں اُس مجموعے وچ شامل کیتا اے، جہڑا مینوں پچھلے پنجاہ سالوں دی شاعری دے بارے تیار کرن لئی صوبائی سرکار نے آکھیا سی۔“ ایہہ گل پکی ہے تاں مہر صاحب دی شاعری نوں نصاب ایج شامل کیتا جاوے۔ الطاف بھرواؤٹے پرچاؤٹی دے ہک مشاعرے دے وچ وڈی سواد دی گل کیتی اے۔

ع جیدھے مصرعے ترکہ سستھیاں دا پرہیار دیاں کیا باتاں

عزتاں آلے رب دی بارگاہ دے وچ دُعا اے کہ انہاندی بخشش کر کے انہاندے درجات اُچیرے کرے (آمین)

ڈاروں وچھڑی کونج

خالد محمود عارف

استاد کرم علی چمن اوراں دومی اُنی سواٹھہتی (02.05.1938) نوں تحصیل بھوآٹہ ضلع چنیوٹ (اس ویلے تحصیل تے ضلع جھنگ ہا) دے ہک پنڈ چک نمبر دوسو ستاوی (227) دلو آلا اچ میاں متھیل دے گھر جے۔ میاں متھیل دے ترائے پتر ہان۔ کرم علی چمن اوراں چک دوسواٹھادی (228) سہواں آلے پرائمری سکول اچ پنج جماعتاں پڑھ کے سکول چھڈ دتا۔

اُنہاندی طبیعت تھڈیوں لادی بڑی شغلی ہا۔ میلیاں کھاڑیاں تے جاندے ہان تے شغل تماشے بڑی اُچھ نال ویدھے ہان۔ لوی عمر اچ اُنہانوں شاعری کرن دا ٹھکر لگ پیا۔ اپنی شاعری دی بھن گھڑکان چک نمبر 250 ناگیاں عمرائیاں دے گئے تے اس ویلے دے سرکڈھویں شاعر مہر غلام محمد مشتاق ناگا اوراں نوں استاد نیما۔ ایہہ اس ویلے دی گل اے جدوں سرکاری مشاعریاں تے عوامی شاعراں نوں ناہ سدیا جاندا تے علاقے دے کجھ پھر دے سردے شوقیناں خاص کر چوہدری احمد خان بھوچرہ تے مہر فتح خان خانوآٹہ اوراں چچکانہ ہاؤس (جہڑا اُس ویلے شاعری دے ٹھکر کی سردار محمد شفیع دے کول ہا) تے عوامی شاعراں دیاں ادبی بیٹھکاں رکھن دا مددہ بدھا۔

راء منور، ملک رفیق واگھرہ، غلام محمد مشتاق ناگا، ملک غلام یسین، غلام عباس قاضی تے آصف شاہ اُس ویلے دے سرکڈھویں شاعر ہان۔ غلام حیدر تاج بھٹی، لطیف شیدائی، رحمان صحرائی، عابد تھیمی، شفقت عباس شفقت، ریاض حسین ابرار، ریاض حسین شاکر، اقبال رمانوی تے قاسم شاہ دی گین اداں نویاں لکھاریاں اچ ہوندی ہا۔

مشاعریاں داشوق ودھیا تاں عوامی حلقیاں اچ وی مشاعرے ہوون لگ پئے۔ کرم علی چمن اوراں نوں وی مشاعرہ پڑھن دا بھوں ٹھکر ہا۔ گھردی بدھی چھٹی کرم علی چمن اوراں دے ہتھیں آئی تاں اوہناں پل دلو آلا تے روزی داٹھہپا لایا۔ کرم علی چمن اوراں داناں دور دور تاں کھل گیا۔ ہک واری رجوع دے سید آئے تے کرم علی چمن اوراں دی تھلی دے ساہویں بھویں تے پھلی مار کے بہہ رئے۔ سیداں نوں سجان کے اداں آدوں بندے کٹھے ہو گئے تے منجیاں پہڑے پئے گئے۔ ساڑیاں آکھیا اُتے ہو بہو شاہ جی سانوں کیوں گنہگار کریندے ہو۔؟ اگوں اُنہاں آکھیا

ساڈے علاقے دا ایڈا وڈا شاعر بھوئیں تے بیٹھا ہووے تے اسیں منجیاں تے بہہ رسیے ایہہ کویں ہو سگدائے؟
آخر منتاں تر لیاں نال کرم علی چمن اوراں نوں منجی تے بہایا، تاں پرانے منجیاں تے بیٹھے۔ کرم علی چمن اوراں آپ وی
بہوں سارے ادبی اکٹھ کروائے جنہاں تے سارے ناں آ لے شاعر مدے ہان جہڑے آرائیاں دے چک توں دلو
آ لے تاکیں ست اٹھ میل دا پدھڑ کے کر بندے ہان۔

کرم علی چمن اوراں دے اٹھ بال ہان ہک اللہ نوں پیارا ہو گیا تے ست خیری مہری ہن۔ اپنے پتراں چوں
چمن اوراں دا سارنگ علی نال ڈھیر جوڑا۔ سارنگ علی نوں وی شاعری کرن دا ٹھکر لگ پیا تے کرم علی چمن اوراں رحمان
صحرائی اوراں دی صلاح نال سارنگ علی دا تخلص جگر چمن رکھیا تے رحمان صحرائی اوراں دے اکوں گور شکر کرائی۔

کرم علی چمن اوراں دے بہوں سارے شاگرد ہوئے۔ شیر محمد طارق، محمد علی عاقل، حاجی محمد علی شاد، غلام جعفر
انجم جٹیا، صالح محمد درویش، ملک امیر علی امیر، نور محمد مختار، کرم الہی مسکین، ظفر زیدی چچکاٹہ تے سرفراز منزل انہاندے
چنگیاں شاگرداں چوں ہان۔ انہاں بارے آکھیا جاندا ہے جوں اوہ نیڑے تریڑے آ لے مشاعرے پڑھن سیکل تے
وی وگ جاندا ہے ہان۔ اوہ آہدے ہوندے ہان جیہڑے شاعر دے گھر پنچ سیر آلو تے داہ سیر آتا وی ہووے تے اوہ
مشاعرہ نہ کرائے ایہہ ادب نال کھوٹا ہے۔ انہاں اپنے علاقے اچ دیہہ توں پنجی اکٹھ رکھے تے واڈھے واڈھے وی جا
کے مشاعرے پڑھے تے بہوں تھاہروں پکڑیاں تے کپ جتے۔

انہاں چمن دے دو ہڑیاں دے ناں توں ہک کتابچہ چھپوایا جہڑا عوام نوں بہوں پسند آیا۔ چک سہواں آ لے
دے اڈے تے ہک مشاعرہ ہو یا جتھے کرم علی چمن اوراں دی تاج پوشی کیتی گئی۔ انہاں تریہہ سال شاعری کیتی تے نظم
، غزل، گیت، دوہڑہ، قطعہ تے ماہیا لکھیا۔ عوامی گلوکاراں چوں طالب حسین درد، غلام علی ٹاہلی منگینی آ لے تے محمد شفیع
جو گیریاں آ لے انہاندا بہوں سارا کلام گایا ہے۔ انہاندا ہک گیت بہوں چڑیا جہدے بول کجھ انج ہن۔

گھن لو نکلتاں گڈی ٹیشن تے آگئی اے

سدا پردیسن کر کے سجن جدا گئی اے

کرم علی چمن اوراں چرنبجا (54) سال دی عمر اچ بیمار ہوئے تے 4 مارچ 1992 نوں اس عارضی دنیا

توں جھوک لدا گئے۔

نمائی

شمین احمد

اُس ویلے میں پنجرا لوں ہوندی ہام جداں میں اپنے ماں پونال رل کے لگدیاں دے پک ویوانہ تے گیوم اوہ ویوانہ مینوں ہنن تاہیں نہیں دسریا۔ میل آیاں ہوئیاں کجھ سوائیاں گلاں پئیاں کریندیاں ہان تے میں اُنہاندے کول بہرہ رہیم۔ پہلے تاں میں دھیان نہ دتا پر پک سوائی دی گل تیر وانگوں میرے ہاں اِج آ لگی۔ اوہ آدی پئی ہائی ”اِس جگ تے سوائی دا کوئی گھر نہیں“ مینوں اُس سوائی تے بڑی زہر چڑھی اُس دا مہاندرا مینوں اِج وی چنگی طرحاں یاد اے۔ اُس گلابی رنگ دے کریب دے تھکڑے پائے ہوئے ہان، مونہہ لماں تے نین نقش بریک ہاسوں۔

اُس دنہہ میں ڈھولئی جوں میں اپنا گھر بناوٹا ایں تے ملکھ نوں دسٹاں جوں سوائی دا وی گھر ہو سگدائے۔ میں اِس سدھروں پک ملوک بوٹے وانگوں اپنیاں ہنجوں دا پائی دے کے پلیندی رہیم۔ دنہہ نہدے رے تے میرے نال نال میری سدھروی وڈی ہوندی رہی۔ میں سکول توں چھپے کالج گیوم تے کالج توں چھپے پک سکول اِج اُستانی لگ گیوم۔ میں پہلی تنخواہ لا پیسے جوڑنے شروع کر دتے کجھ سالوں چھپے میں اپنا سارا لواتلوا کٹھا کیتا میرے کول اتنے پیسے وٹلے ہو گئے جوں میں اپنے پیوتے وڈے بھرا داترا لاکر کے ترائے مر لے تھاہر لئے لئی۔

میں اپنی سدھر پوری کر کے بہوں گٹھ ہام، تنخواہ چوں پک کمیٹی گھتی، کمیٹی نکلی تاں میں اُس تھاہر تے پک کوٹھا تے چوگر دوں جو ملی اُسرائی۔ میرے بھرا داں نوں میری خوشی چنگی نہ لگی اُنہاں گھر اِج رولا پادتا دی تاں بھلکے پرانے گھر وگ وٹجائیں ایہنوں تھاہراں جائیداداں دی کھڑی لوڑاے۔ میں سے تران مارے پر چھیکڑ میرے پیو وی پتراں دی گل من لئی تے میرا گھر میرے وڈے بھرا دے ناویں ہو گیا۔

کجھ دیہاڑے تاہیں میرے ویوانہ دی گل پکی ہو گئی میرے ساہورے میرے گھر آلیاں نوں چنگے لگے تاں کسے میرے کولوں پچھن دی لوڑاے نہ جاتی چھڑا مینوں دس چھڑیوں نے جوں تیرے اسیں دنہہ رکھدے پئے ہائیں۔ منگیوا ہو یا تے مہینے دے وچے ویوانہ وی ہو گیا۔ ہنجواں دے مینہ اِج ٹریندیاں کسے وی میری بے وسیائی دا کراٹ نہ سُنیاں کسے آکھیا اِج ساڈی دی اُپنے گھر دی ہو گئی اے میرے دل اِج پک سوال اُٹھیا دی تاں تہاڈی آں پر تہاڈا گھر جس اِج میں حیاتی دے باوی سال نبھائے ہن اوہ میرا نہیں ہو سگیا تاں جہڑے گھرا جے میں گئی وی نہیں اوہ میرا کوں ہو

گیا۔ کدی مُکاواں اُس گھر اچ ہک ماں ورگی سوانی ہا جنیں میرے نال بہوں وراگ ورتیا پر میری ماں نہ بٹی نہ اس مینوں اپنی دھی سمجھیا، پیو ورگا ہک بندا ہا جنیں کدی پیو بٹن کے نہ دکھایا، بھین ورگی ہک چھوہر ہا جنینوں بھین دے مطلب دا وی کوئی پتہ ناہ۔ میرے سردا سائیں جہدے نال میرا نکاح ہو یا ہا اس وی ساری حیاتی میرے نال نو کریں آلا سلوک ورتیا کی کئی گل تے مینوں گھروں کڈھن دیاں تڑیاں لیندا ہا۔ جس گھرنوں مُلکھ میرا گھر سدیندا ہا میں روندی رُہیم پر اپنا گھر نہ چھڈیا۔

دیہاڑے بھدے رئے اللہ سائیں مینوں چن ورگے دو پتر دتے تے میری حیاتی نکھی ہو گئی میں اپنی تنخواہ اچوں پیسے جوڑ جوڑ کے ہک بٹیا بٹیا گھر لے لیا جہڑا میرے ناں ہا۔ میرے سائیں تے ساہوریاں کاٹن ایہہ بڑی ہتک دی گل ہا جوں گھر میرے ناں ایں۔ پتر وڈیرے ہوئے تاں اُنہاں نوں وی اس گل دی پیڑ ہوون لگ پئی۔ ساہورے تاں چُپ ہو گئے پر پتراں چُپ نہ کیتی ڈیڑھ سال توں کچھے میں اپنا گھر پتراں دے نال لا کے گھر چوں لڑائی تے بے سوادى مُکائی۔ وڈے پتر دا پرنیٹ اوہدی مرضی نال ہو یا میری نو نہہ ہک سال تاں میرے نال بہوں چنگا ورتی پر کچھے بڈھدی رنگ کڈھدی گئی۔

میرا سائیں تے میں شہروں آمدے پئے ہا سے لاری پرتی تے میرا سائیں موقع تے اللہ دے حاضر ہو گیا تے میں ٹرن پھرن توں ہلاک ہو گئیوم۔ میں پنشن لے لئی تے میرے علاج تے بہوں سارے پیسے لگ گئے۔ میں نو نہہ تے پتراں واسطے بھار بن گئیوم۔ جنہاں پتراں نوں میں جند توں ودھ پیار کیتا ہا وہ میرے کول باہن توں وی بھیڑے پوون لگ پئے۔ سائیں توں کچھے حیاتی عذاب بن گئی ہک دنہہ میرے پاروں نو نہہ تے پتراں دی لڑائی ہو گئی نو نہہ رُس کے پکیاں تے وگ گئی تے پتراں دے مہنٹے سن کے میں صرف روندی رُہیم۔ اپنے پتر دی ہک گل سن کے میں تاں ہتے بکے رہ گئیوم۔ میرا پتر آدھائے اپنے گھر آ لے دے نال توں وی مرجاندیوں تاں ساڈی عذاباں توں جان چھٹے ہا۔

میں دارالامان فون کیتا تے دارالامان دی گڈی مینوں لوٹن آ گئی سارا گا ہٹاں گٹا تے پیسے نکا ہک گڈھ اچ بھ کے نال معافی دا ہک خط رکھ چھڈیا تے دارالامان آ گئیوم۔ اچ اتھے بیٹھیاں مینوں اوہ سوانی یاد آمدی پئی اے جہنوں میں نکے ہون دیاں ویوا نہہ تے ڈٹھا ہا۔ اُس دے گلابی رنگ دے تھکڑے بریک نقشے تے لساں منہ اچ مُر مینوں یاد پیا آمد اے۔ اُس سوانی آکھیا ہا اس جگ تے سوانی دا کوئی اپنا گھر نہیں ہوندا۔

وَجھو وریام

مہر ریاض سیال

ایڈا و جھو وریام ہوندوں۔۔۔ نور اگل دا اگلا حصہ ہوٹھاں اِچ چبول کے نکل گیا۔ سچ آدھن کاٹی نون
 کانٹ بچھ ویندائے۔ جہنوں بولی نہ مارے گولی نال وی نہیں مرداد تو گل دے تلے تائیں اپڑ گیا۔ دتو تے نور ابودیاں دے
 سنگتی ہان رلے کھیڈناں کڈناں، ڈکھ سکھ دی سا جھ، پک دی ہنج دوئے اپنی جھ تے لے لیٹی، جہڑی پک دے منہ چوں نکل
 وِجٹی دوئے حدیث سمجھ لیٹی، کدھ نال کدھ، چنگیر مودھی کر کے اوہدے اُتے کھلو کے پک دوجھے دے گھروں بھاجی
 لے لیٹی۔ عمراں دی وی ایڈی و تھ کاٹی ناہی نور دتو توں صرف پنج دیہاڑے وڈا ہا۔ دتو دے منہ چوں کاٹی مذاق دی گل
 نکل ویٹی تاں نورے آکھٹاں تینوں پتہ نہیں بزرگاں دی عزت کریندی اے۔ نورے دے بوجھے اِچ کاٹی چنگی چوکی
 شے ویکھٹی تاں دتو آکھٹاں تینوں پتہ نہیں نکلیاں دا حصہ کڈھیندائے۔ چلھاں دی ونڈوی کاٹی ناہی جہڑی چلھ توں جھل
 وِجٹاں کھا لیٹاں پک دوئے دے منہ وِچ لوڈتوں گرانہہ دیوئے۔ دتو تھوڑا تر کھاتے شرارتی ہا اُس بعضے نورے دے
 منہ اِچ وڈا گرانہہ تَن دیوٹاں نورے نماٹے دیاں گلھاں پُجھی وِجٹیاں تے دتو ہسدیاں ہسدیاں مودھا وِچ پوٹاں۔ گل
 بھاویں اوہ رت دے سکے ناہن مڑوی سکم دی رت اُنہاندے پلپے توں قربان ہوندی ہائی۔ چار جماعتاں یکے
 پھو ہڑی تے بہہ کے پڑھیاں اُس لے پُنج ڈیسک کئی ناہن ہوندے پنجاں جماعتاں دا اِکواستاد ہوندا ہا، منجی تے بہہ کے
 پڑھیندا ہا، جہڑی جھو ہر واری نال گھروں لے کے آندے ہن۔ اوہدی جھ تے مٹھاس ہوندی ہاتے اکھ اِچ
 دہشت۔ وگڑے ہوئے بالاں اَل بے اکھ بھر کے ویکھے ہاچا تاں اُنہاندیاں سٹھٹاں سچ ویندیاں ہان۔ اُنہاں استادان
 دے پڑھے ہویاں وطن دی جڑاں اِچ رت تروکی تے وت ساڈے جے استادان دے پڑھا کواں وطن دیاں آندراں
 قصائیاں نوں وِچیاں، بکیاں بیر تے، پُٹھ آلی ہڈی باہر لے نکاں دے فریجاں اِچ رکھی، بچد ادھرنگا کاناں تے گر جھوں
 آر چونڈیا تے ہڈیاں کتیاں آر مڑکیاں۔

نورا اپنے ماں پیو دا کلہا پتر ہا اس واسطے لوڈا ہا۔ دتو توں کئی پک بھین ہا جیندا ناں تا جاں ہا۔ اُنہاندے ماں پیو
 منجی ملی پئے ہن۔ اُنہاندے دواداں کاٹ تے گھر دی دال روٹی چلاوٹ کاٹ دتو نماٹے نوں ڈھیر کجھ پٹنا پدا ہا۔ دتو

پندرہ سالوں دا ہاتے تاجاں بارہویں اِج پیر رکھیا با خدا تاجاں دا اُنج اُنج اُنج گھڑ کے بنایا با جوں اداواں اوہدھے گھاڑویں جُٹے دی لوہ آ کے لیندیاں ہن۔ ہرنیاں اس توں اکھیں، چکوراں ٹوراں پنڈیاں ہن۔ جداں اپنی مُستی اِج ٹرُدی ودی ہووے ہاتاں لگدا ہا تقدیر اپنا آخری فیصلہ سٹاون آئی اے جیویں گلاب دا پھل کنتڈیاں دیاں چھیاں چوں سر کڈھدائے اوہ ہولوں ہولوں جوانی ال ودھ رہی ہائی اِج وڈیری کل وڈیری آخراوہ عمر دے اُس حصے اِج آگئی جہدے وچ مجبوریاں اکھیں چوں سبق رٹ لیندیاں ہن۔

ٹھٹھے ڈے اُبھے، لاہندے آلی چنڈتے گلامے نمبر دردی کوٹھی ہائی۔ جہندے کولوں واوی اجازت پن کے غریباں دیاں جھگیاں توڑی آندی ہائی۔ حرا دی انھی کمائی زمیندارے دی پھٹ، گچی اِج سریاتے وت ایم پی اے، ہک سپ دو جھا اڈٹاں۔ سچ آدھن سپاں چوں سپ جمن ملپ نینں جہدے گلامے دا پتر دانی پیوتوں وی چار قدم اگیرے ہا۔ شکل دا اکا کھدھرا، لاویاں اکھیں، اگاں پچھاں دند، سروں گنجا، پھینا نک، رنگ توے توں پچیا ہو یادوے لوٹاں اِج بنیا بنیا رچھ ہا۔ سچ آدھن ہک کوہڑاوت ڈھا ک توں لڑ کے۔ کرتوتاں دا حدوں ودھ گندا۔

ہک دیہاڑے تاجاں با تھو کھو ہندی ودی ہائی جوں دانی دی اُس تے نظر پے گئی۔ یا اِج آکھاں بھکھے تے لٹ کتے بوٹی ویکھ لئی۔ اوہدے منہ چوں رچھوں وا ہنیاں شروع ہو گئیاں جیویں ان ڈھن گڑھاپ اوگل کڈھدی اے۔ دانی اپنے آپ اِج انصاف تاں کیتا ہوسیں جوں کھوتے دے گائے پھل جوڑتاں کوئی نینں پر مُڑوی دولت دے گھمنڈ اوہدیاں ہنجوں پوچھیاں۔ اُس اُسے دِنہ توں تاجاں تے جال سٹنئے شروع کردتے۔ تاجاں ہک غیرت مند پودی غیرت مند دی تے ہک غیرت مند بھرا دی غیرت مند بھین ہائی تے اُنج وی جے وکھیوے تاں عزت نوں لکھاں نال پیارتے ٹائیاں توں نفرت ہوندی اے۔ تاجاں اپنے پیو دادے دی عزت نوں وٹا لاوٹاں خدانوں وٹا مارنا سمجھیدی ہائی تے اُدے دانی دا ہلکے کتے آرواٹ پٹیا ہو یا ہا۔

ہک دیہاڑے دانی اپنے تلنگے بیلیاں نال صلاح کیتی میرے نال کائی کرو نینیں تاں میں مرناں۔ ساریاں دی صلاح نال ایہہ کئی جوں فلائی مکاراں نوں ہتھ اِج کر کے اوہدے ہتھیں تاجاں دے ہتھ کوئی تحفہ رکھیا ونجے ”غریباں دی کہڑی عزت ہوندی اے“ بھکھ رڑکیندی پئی ہنیں اُسے ایلے پیراں اِج آپوسیں۔ اُنہاںوں ایہہ پتہ کوئی نہ جوں تاجاں غیرت دی بُلک اِج و لیتی ہوئی ہک اوہ عزت اے جس تے دھپ ٹھڈھ دا کوئی اثر نینیں ہوندا۔ مکاراں نال

گل ہوئی، اٹھا کے منگدائے دو اکھیں، اُس کچھاں ماریاں تے تیار ہو گئی۔ ہک سونے دی چھاپ، پیلے کنی آلا لچا، کجھ نقد تے اپنی فیس لئے کے مکاراں تاجاں دے گھر آل ٹر پئی۔ پوندتاں مکاراں تاجاں نال کئی اوراں پراں دیاں مریندی رہی مڑ اوہدے حسن دی تعریفیاں نوں کڈھ جٹی۔ تاجاں توں ہک اوہ انمول ہیرا ایں جہڑا صرف تاجاں اِج ٹھاہندائے۔ میرادل آہدائے میں اپنی شہزادی دھی نوں کسے ایہو جی شہزادے دی شہزادی بناواں جہڑا اوہدی قدر کر سگے۔ تاجاں سمجھ گئی ڈال اِج کجھ کالا ضرور اے اوہ مکاراں دا اندر چاون کاں مٹھی سُکیندی رہی۔ مکاراں جاتا گل بن گئی اے اُس لے اوہ دانی دیاں لچپالیاں، کجاکیاں تے دولت دی تعریف نوں جٹ گئی۔ کی ہو یادانی شکل دا کوجھا اے راج ہووے تاں شکل نوں کئیں چٹنا ہوندائے۔ کی ہو یادانی کاٹا ایں اِج کل امریکے اِج ایہو جے سوہنے تے من چھکویں آنے اکھیں اِج رکھیندے ہن جوں بندے اصلیاں نوں بھل ویندن۔ کے ہو یادانی پھدا اے اِج کل تاں ملک دے اثاثے بندے بغیر چتھے چبول کے نگل ویندن۔ کے ہو یادانی سروں گجھا اے اِج کل تاں لندن اِج والاں دی پنیری لگدی پئی اے کہناں گنجیاں دے سرتے پھوڑا پھوڑا گئیے۔ وکھن آلی گل تاں ایہہ ہے جوں اوہدے بنک بھرے پئے ہن، دہی اِج اوہدیاں کوٹھیاں ہن، امریکے اِج اوہدا کاروبار اے، کنیڈا اِج اوہدے کارخانے ہن، انڈیا اِج اوہدی پیری مُریدی اے جہڑے ملک اِچوں چاہوے قرضے لئے لے۔ اُس آپ کوئی تھوڑے بھرنن پاکستان اِج تاں اوہ صرف چوندے چسکے نوں ودائے اوہدا تاں سارا کجھ باہر لے مکاں اِج پیا اے۔ ایہہ گل کر کے مکاراں دانی دا گھلیا ہو یا تحفہ تاجاں دی جھولی اِج سٹ چھوڑیا ”ایہہ تاں اوہدی جٹی دی دھوڑا ای نہیں تیری ہانہہ دی لوڑا اے اوہ تیرے قدماں اِج جنت چھڑکن کاں تیار اے۔“

تاجاں ساریاں وڈے حوصلے نال سنڈی رہی جداں مکاراں چُپ ہو گئی اُس جٹی لاہ لئی تے مکاراں دے سر اِج سودی ہک گنئیں۔ جویں کئی کڈھٹی جھل کے بھجدی اے مکاراں چوٹے چھنڈ بیندی ویندی واٹ ہوئی تے ساری ہڈورتی دانی نوں کھٹی کھرک کے سُٹا نیوس۔ دانی تاں مچھرے ہوئے رچھ آردند کرٹن لگ پیتاے بیلیاں نال ونج کے گین کیتینوس۔ تاجاں دے ماں پوموت نال لڑدے پئے ہان وٹونوں اُس اِس واسطے کائی گل نہ دسی جوں کاوڑا اِج کوئی کوہڑ نہ کر بہہ تے ودھان نہ بن ونجیں۔

اِس گل نوں کوئی چار دہیاڑے مسیں گزرے ہوسن تاجاں گھر اِج دانے بچھے کریندی بیٹھی ہائی، وٹوپاندی نوں

گیا ہو یا با بڑھڑاتے بڑھڑی منجی تے ساہکدے پے ہان جوں دانی اپٹے بدمعاشاں سٹے کدھٹپ کے اندر آ گیا۔
 تاجاں روندی تے پٹیندی نوں گھوڑی تے سٹیندے پرائی حویلی اچ لے کے آگئے چٹے دہنہ نوں ایہہ کم ہو یا پرسارا
 تھینہ گھگھڑیاں دا پھکار گیا۔ جہڑا حشر انہاں تاجاں دا کیتا پتہ نہیں اُس لے اللہ دی ڈھلی رسی دے سریاں تے تاجاں
 دے ہتھ کیوں نہ اپڑے۔ بڑھڑی بڑھڑا اٹے ہاوے توں مر گئے۔ وگڑی تگڑی ایف آئی آردرج ہوئی۔ وزیر اعلیٰ نوٹس
 لے لیا دانی تے اوہدے بدمعاشاں گرفتاری دے دتی پروہ تھانے اُج باہندے ہان جیویں جوئی سوہرے گھر باہندن۔
 ڈاکٹری رپورٹ اچ تاجاں نال زیادتی ہوئی وی کائی ناہی، پلس عدالت اچ بیان دتا تاجاں ناں دی چھوہر اس تھینہ اچ
 راہندی وی کائی نہیں، گواہ گواہیاں توں مل مکر گئے، ملزم بری ہو گئے۔ تاجاں اپنے اُٹے مٹی دا تیل پلٹ کے اگ لائی۔
 ایہہ ہا اوہ مہٹا ہا جہڑا نورے دتوںوں دتا ہا ایڈا جھوور یام ہوندوں۔۔۔

دو چُپ کر کے نورے کولوں اٹھیا وجودنوں جل کنبے آون لگ پے پیر سٹے کدائیں تے وُجَن کدائیں
 اکھیں اگوں ساوے دائرے بٹن لگ گئے۔ اوہنوں کوئی پتہ ناہی میں کدے ویندا بیباہاں کدے واری اس اُتاں ویکھیا
 تاں اوہنوں دانی دی حویلی دتی۔ انہیرا پے گیا ہا تو نہ چتھیا نہ چھیا حویلی دے پچھلے مٹیوں جدے ڈنگر بچھدے ہان
 دھرک جاندا کیتا۔ اُتھائیں اوہنوں پھوسی میلن آلی کلا شکوف (پھوڑا) جھل گئی اس اوہنوں چم کے کچھ پٹھ دے لیا
 چھا ہندا چھا ہندا گیرے ہوندا گیا۔ اُدے حویلی اچ جشن ہو رہیا ہا دانی تے اوہدے بیلیاں نوں وزیر تے مشیر بری ہوون
 دی خوشی اچ ہار پوار ہے ہان ڈھولی ڈھول پے کٹیندے ہان۔

دو سارا کچھ لگ کے ویدھا رہیا۔ اللہ دا کرنا اُج ہو یا جوں بتی وگ گئی انہیرا ہو گیا تو پوند ویکھی کھلا ہا کون کتھے بیٹھا
 ہے۔ پکے واری اللہ داناں لے کے چھڑے ہوئے شیر آر جڑ گیا او نہاندے سملدیاں تائیں اُس دانی تے اوہدے
 چوانہہ بیلیاں دی رت پھوڑے نوں پھولئی۔ انہیرے دا فنید اچیندیاں ہو یاں پچھاں ہٹاتے اُسے جاہ توں کدھٹپ
 کے باہر آ گیا۔ پھوڑا کول رکھیا سدھا تھانے آ گیا۔ اچے تائیں تھانے ایہہ گل ناہی اپڑی۔ تھانیدار دتوںوں ویکھ کے
 آکھیا آگیاں او تاجاں دا غیرت مند بھراتاں دتو تھانیدار نوں سلوٹ ماریا، ہاں آگیاں، اتنا آکھ کے چادر بیٹھوں
 پھوڑا کڈھیا تے تھانیدار دے تالو اچ ویندا کیتا تھانیدار دی چیک ای نہ نکلی۔ پھوڑا چم کے آکھن لگا اچ توں تیراناں
 گل صفا اے۔ تاجاں نوں جنیدیاں جس ڈھلی رسی دے سرے ناہن لبھے شک نہیں مویاں لبھ گئے۔ پنجاں چھیاں

مہینیاں توں بعدٹی وی تے خبر آگئی دتوناں دے ہک دہشت گردنوں پنج شریفاں دی شہادت دے جرم ایچ پھاسی
تے لڑکا دتا گئے۔ نورے وارث بن کے لاش وصول کیتی تا جاں دی قبر دے نال اوہدی قبر بنائی گئی تے نورے دتو
دی قبر دی سراندی تختی دے اُتے ٹھلاتے سوہنا کر کے لکھایا۔۔۔ وجھووریام

گل بادشاہ

پروفیسر ڈاکٹر فیصل جیا

ہک بادشاہ، اوس تے ہک پتر ہا۔ اوس داناں ہا گل بادشاہ۔ گل بادشاہ دیاں دوشادیاں ہان۔ اوہ ہک دینہہ شکار چڑھ پیا، وزیر وی اوس دے نال۔ جنگل بیابان ہوندی ہا، اوہ شکار کھیڈا دوتیا۔ ہکے واریں بادشاہ اگوں ہک ہرن اٹھی کے بھج و گیا۔ بادشاہ وی گھوڑا مگر لا رکھیا۔ ہرن بھجدا رہیا، گھوڑا وی مگر بھجدا رہیا۔ ہرن سو میل بھناتے ڈھیہہ گیا۔ گھوڑا وی تھک کے کھلو رہیا۔ بادشاہ سوچیا جوں ایہہ ہرن ہن ڈھیہہ گیا ہے، ایس ہن کدے جاوٹا ہے۔ پر چند جیون منگدی ہوئی۔ ہرن جدوں کجھ ساہ کڈھ رہیا، اوہ اٹھی کے مڑ بھج و گیا۔ گل بادشاہ وی گھوڑا مگر لا رکھیا۔ اگوں ہک پہاڑ آ گیا۔ ہرن تر کھڑا ہا اوہ پہاڑ تے چڑھ گیا۔ گھوڑا اتنی تر کھ نال پہاڑ تے نہ چڑھ سکدا۔ اوہ کھلو رہیا۔ اتنے تائیں بادشاہ ویکھیا تے پہاڑ دے اُتے ہک سوہنی زنانی بیٹھی، اوس ہا رسنگار کیتا ہو یا۔ اوس زنانی گل بادشاہ توں پچھیا۔

توں گل بادشاہ ایس؟“

اوس آکھیا،

ہا

زنانی آکھیا،

میںوں سجاتا ہئی؟“

گل بادشاہ آکھیا،

نیں

اکھے، ”میں فلائی آفات آں۔ میں بارہاں سالاں داروزہ رکھیا ہو یا ہے۔ میں اوہ چھڈتا ہے۔“

گل بادشاہ آکھیا،

توہیں روزہ کوں چھڈتا ہے؟“

اوس آکھیا،

میں تیری نگری وچوں روزانہ ہک بندہ کھاوٹا ہے۔ توں دس میں اگلے پہروارد دھوواں کہ پچھلے پہر؟“
گل بادشاہ آکھیا،

میں گھروں پچھ کے نہیں آیا، پچھ کے دسیساں۔“

زنانی آکھیا،

جلدی کر میں تینوں دکھدی پئی آں، مینوں پچھ کے دس، نہیں تے میں تیرے مگرے آں۔“
گل بادشاہ گھوڑا پچھا نہہ ہٹا رکھیا۔ اپنی نگری وچ گیا۔ گھر جا کے منجی مودھی چاکیتی تے بہہ رہیا۔ گولیاں
آئیاں، اوہناں گل لال بادشاہ نوں روٹی ٹکڑ دتا۔ اوس آکھیا،

”میں روٹی ٹکڑ کوئی نہیں کھاوٹا، مینوں ہکلیاں چھڈ دیو۔ کوئی بندہ میرے آل نہ آوے۔“
نوکر اٹیاں جا کے بادشاہ نوں دسیا۔ اوہ بھجرا بھجرا آیا، اوس گل لال بادشاہ توں پچھیا،
کیہ گل ہے پترا کیوں منجی مودھی کتی بیٹھایاں۔“

گل لال بادشاہ آکھیا،

کچھ نہیں، مینوں نہ کچھ پچھو تے نہ میں دسں جوگا آں۔“

بادشاہ پچھا نہہ پرت گیا۔ ملکہ نوں پتا لگاتے اوہ آگئی۔ اوس گل لال بادشاہ نوں آکھیا،
پترا تیرا پیو بادشاہ ہے۔ اوہ لوکاں دیاں عرضوئیاں پوریاں کردا ہے۔ جے توں سانوں نہ دسیں تاں
سانوں کوں پتا لگے جوں تینوں کیہ ویوں ہے؟“

گل لال بادشاہ آکھیا،

اماں میں شکار چڑھیا ہاموں، مینوں اک آفات ٹکری ہے۔ اوس بارھاں سالوں دا روزہ رکھیا ہو یا
ہے۔ اوہ آکھدی ہے جوں میرا روزہ تاں چھٹدا ہے جے میں ہک بندہ روزانہ کھاواں تاں۔ اوس
بیٹھوں پچھیا ہے جوں میں اگلے پہروارد دھوواں کہ پچھلے پہر؟“

گل لال بادشاہ نوں ماں پیو آکھیا،

جا کے آفات نوں آکھ جوں پچھلے پہر ساتھ وارد ہووے
 اوس دیاں دوواں زانیاں نوں پتا لگاتے اوہناں آکھیا،
 ”گل لال بادشاہ آفات نوں آکھ جوں ساتھ پچھلے پہر وارد ہووے۔ ہن ساتھ جوانی ہے۔ کجھ
 کر لیسائیں۔ پچھلے پہرے ساتھوں کہ ہووٹا ہے۔“
 اوہدے ماں پیووی آکھیا،
 اوہنوں ایہو آکھ جوں ساتھ پچھلے پہر وارد نہ ہووے، اگلے پہر وارد ہووے۔“
 گل لال بادشاہ گیا او سے پہاڑی تے جتھے آفات نگرہی ہاس زانیاں دے روپ وچ۔ اوس پچھیا گل
 لال بادشاہ توں گھروں پچھ آیا ایں۔؟“
 گل لال بادشاہ آکھیا،
 ”ہا پچھ آیا ہاں۔“
 اکھے، ”کیہ“
 اکھے، ”ساتھ اگلے پہر وارد ہوویں پچھلے پہر وارد نہ ہوویں۔“
 آفات آکھیا،
 ٹھیک ہے میں پچھلے پہر وارد نہیں ہوندی، اگلے پہر وارد ہو سوں۔“
 گل لال بادشاہ گھر گیا، او تھے جا کے گھر والیاں نوں دسیا،
 آفت من گئی ہے، اوس آکھیا ہے، جوں میں اگلے پہر وارد ہو سوں۔“
 اوس ویلے بادشاہ دھونے تے سٹ چامرائی۔ کل پگ ول اکٹھا ہو گیا۔ بادشاہ ساریاں نوں گل دسی۔
 اوس آکھیا،
 آفت وارد ہووٹا ہے۔ اوس کوئی نہ کوئی بندہ کھانا ہنے۔ اپنا سمیانا کر لو۔“
 جویں ہر کسے سُنیا۔ ملکھی بادشاہی وچوں نکلن لگ پئی۔ جو کجھ کسے توں چنیدا ہا اوہناں چالیا تے نگرہی
 چھڈ گئے۔ بادشاہ وی سوچیا۔ بے رعایا نہ ہووے تے میں کس کم دا۔ اوس وی جو سامان کھوتیاں نچراں

تے لدیندا ہاس، لدلیاتے سارا ٹبر اللہ بلی ہو یا۔ ٹردے ٹردے راہ وچ ہک جنگل آ گیا۔ او تھے رات ہو گئی۔
او ہناں تمبو چالائے تے بہر ہے۔ گل لال بادشاہ او ہناں نوں آکھیا،

تسیں سیں پوتے میں پہرہ دیندا آں۔“

اوس دیاں زنانیاں آکھیا،

توں تھکا ہو یا ایں۔ توں وی سیں پوتے بادشاہ تے او ہدی گھردی وی سیں جاوے، اسیں دوویں
رل کے پہرے دیندیاں ہائیں۔ جدوں سانوں نیندر آدناں لگی اسیں تینوں جگا دیسائیں۔

گل لال بادشاہ تے او ہدا ماں پیو سیں پے تے او ہدیاں دوویں زنانیاں پہرہ دیوٹ لگ پیاں۔
جدوں ادھی رات ہوئی۔ سوائیاں گل لال بادشاہ نوں آکھیا،

اٹھی ادھی رات ہو گئی ہے۔ ہن سانوں نیندر آئی ہے۔ توں جاگ تے اسیں سوندیاں ہائیں۔“

گل لال بادشاہ جاگن لگ پیا تے او ہدیاں زنانیاں سیں گنیاں۔ اوہ تاں سنجھ ڈھل جا گیا مڑسیں
پیا۔ او ہنوں خاب آیا جوں آفت آگئی ہے۔ ذہن وچ جوں او ہاس۔ اوہ جوں جا گیا تے دیکھیا او ہدی زنانی
تے مونہہ توں لتھا پیا ہا۔ سوہنی اوہ وی بہوں ہا۔ اوس انجے جاتا جوں ایہہ سوہنی صورت اوہا آفت ہے۔ اگے سُنیا
ہو یا ہنے جوں ”چواتی توں سڑیا ٹنڈا تے توں وی ڈردار ہندا ہے۔“ گل لال بادشاہ نال وی ایویں ہو یا۔ اوہ
جھب جھب اٹھیا اوس ماں پیو نوں گھوڑیاں تے اسوار کر لیا تے آپ وی چڑھ بیٹھتے ٹر پے۔ سوائیاں نوں
او تھے ای چھڈ دتا۔ او ہناں نوں تے اوہ آفاتیں سمجھ بیٹھا ہا۔

او ہناں دے گھوڑے دے ٹردے جنگل وچوں باہر نکلے تے اگوں ست ڈاکو آگئے۔ او ہناں آکھیا،

جو کجھ تہاڈے کول ہے کڈھ دیو۔ نہیں تے تہاڈا جان بچا گھان۔“

گل لال بادشاہ تے او ہدا ماں پیو گھوڑیاں توں لہہ آئے۔ او ہناں گھوڑے وی دے چھڈے جو

ہیرے، جواہرات ہانے او ہناں ڈاکو اں دے حوالے چا کیتے۔ تے آپ ٹر پے۔

پچھوں جوں دینہہ ہو یا۔ گل لال بادشاہ دیاں دوویں زنانیاں جا گیا تاں گل لال بادشاہ نہ بیٹھ نہ

اُتے۔ اوہ تاں ایدوں ویکھ اودوں ویکھ، پہر دینہہ دا آ گیا۔ کوئی او تھے ہووے ہاتے آوے ہا۔ او ہناں

سوچیا۔ آفت آئی ہے تے اوہناں نوں کھا گئی ہے۔ اسیں کوں بچ گئیاں ہائیں۔ اوہناں آپس وچ صلاح کیتی۔ وڈی آکھیا کئی نوں۔

”اسیں ہائیں دوویں زانیاں۔ ساتھے ہر کسے بھج کے آوٹا ہے۔ مرد ساڈے نال کوئی نہیں۔

ہنن انج کرے، ہک مرد اوں ویس کر لے تے دوئی اوس دی زانیاں بن جاویے۔“
کئی آکھیا،

ٹھیک ہے جیوں آکھدی ایں انج کر لیندے ہائیں۔“

ہنن وڈی زانیاں مرد بن گئی تے ناں رکھ لیا گل لال بادشاہ۔ کئی اوہدی سوانی بن گئی۔ اوہناں تہو ولھیے۔ گھوڑیاں تے چڑھ بیٹھیاں تے اللہ بلی۔ جدوں اوہ جنگل وچوں نکلیاں اوہے ڈاکو اگوں مڑ آگئے، جیہناں پہلے بادشاہ نوں لٹیا ہا۔ ڈاکو اں اوہناں نوں آکھیا،

جو کجھ ہے ساڈے حوالے کر دیونئیں تے تہاڈا جان بچا گھان۔“

اگوں زانیاں جیہڑی گل لال بادشاہ بنی ہوئی ہا۔ نالے تیر تلوار وی لایا ہو یا ہا۔ اوس آکھیا،

تسیں مینوں جانڈے نہیں۔ میں گل لال بادشاہ آں۔ میں تہاڈے ورگے شکار لبھدا وتداں۔ اپنی

جان بچا کے ایتھوں نس جاؤ۔ نہیں تے اوہ کار کر یساں جیہڑی کدی کسے نال نہیں ہوئی۔“

ڈاکو اں سمجھیا واقعی بادشاہ بڑا بہادر ہے۔ اوہناں ٹیٹاں وٹیاں۔ زانیاں وی گھوڑے ٹور رکھے۔

روپے دا پدھ

ملک محمد آصف

جھنگ تے چنیوٹ دے وچالے قدیمی شہر بھوآئے دے گواڈھ نکلے جے دیہات چک ڈوگھڑے چوں پنجاں کچاویاں تے ستاں گھوڑیاں تے جنج چڑھی۔ ایہہ جنج مالی خان دے پتر محمد کبیر دی ہاجڑی ڈھولاں دی گجگاہ نال نھر کنیاں اچ مالی خان دے سکے پتر یصالح محمد دے بوہے تے ڈھکی۔ جھمنی تان کے کھلوتیاں ہونیاں کڑی دیاں کھو جیڈیاں چھوہریں گبھرونوں ویکھ کے آپت اچ ون پونیاں گلاں کرن لگ پئیاں۔ جانجی بہہ رے تاں چھوہریں کڑی دے کنی چڑیاں تے اوہنوں رنج گج کے گھچوئے جوں گبھر دتاں رنگا کے ٹردا اے پرواہ مجال اے نوراں بی بی دے متھے تے وٹ آیا ہووے۔ ایہہ گل لگ بھگ 1954ء دی ہے جدوں دھیاں پتر ماں پیو دی کیتی گل دی لچ رکھدے ہان۔ نوراں بی بی بھرا دے وٹ اچ پریندی پئی ہا۔ نوراں بی بی دی وڈی بھین تے بھرا دی چاچے مالی خان آل پر نے ہوئے ہان۔ نوراں بی بی کئی جہی ہاتاں میٹر ہوگئی ہا وڈی بھرجائی نوراں نوں ماں بن کے پالیہا۔ نکاح توں کچھ میل دی آدر بھاء ہوئی تے پیکے بوہے توں نیک دُعائیں دی چھاں ہیٹھ نوراں دی ڈولی ساہورے دیس نوں روانہ ہوئی۔

صالح محمد تے ترائے پتر تے ترائے دھیاں ہان۔ صالح محمد اپنا وڈا پتر دھی دے وٹ اچ اپنے پتر یصالح محمد آل پر نایا ہا۔ صالح محمد دی نو نہہ نوراں توں ست کال وڈی ہا۔ صالح محمد اپنا وڈا پتر وی ساریاں توں کی دھی دے وٹ اچ پتر یصالح محمد دی خان دے گھر پر نایا۔ صالح محمد دے پتر دی جنج اگلے پہر ڈھکی تے مالی خان اپنا پتر پھلے پہر پتر یصالح محمد دے بوہے تے ڈھویا۔ محمد کبیر پنج جماعتاں پڑھیا ہو یا ہا۔ کبیر نوں پڑھن دا بہوں شوق ہا پر چھویں جماعت اچ کبیر نوں تاپ ہو یا تے ہک لت سنک گیٹوس۔ محمد کبیر ادھ ماٹوں ہو جاوے دی وجہ توں نہ پڑھ سکیا تے بہادرے لوہار دی چکی تے کم کرن لگ پیاسا رانہہ کم کر کے نمائیں اڈھائی سیر آٹا ڈھیندا ہا سوں۔ محمد کبیر بہوں سکھڑے تے سیاناں چھوہر ہا۔

نوراں بی بی ساہورے ویہڑے اچ پیر رکھیا تاں سارے بڑن نوراں بی بی نوں جی آیاں آکھیا تے نوراں بی بی دی وڈی بھین جہڑی اگے پر نی کے اس ویہڑے اچ آئی ہوئی ہا بہوں گٹوٹ ہوئی۔ مالی خان دے چار پتر تے دو دھیاں ہان۔ محمد کبیر دیاں دونہاں نکلیاں بھراواں واری واری آکے بھرجائی نوں مونہہ لگتی دتی۔ پہلے ہک بھرا آیا اُس مونہہ لگتی اچ چاندی دا ہک روپیہ دتا نوراں بہوں ڈھدھ ہوئی تے اس اوہ روپیہ اپنی وڈی بھین کول رکھ چھوڑیا۔

دوے بھراوی مونہہ لگتی اچ چاندی داروپیہ دتا تے اوہ روپیہ وی نوراًں وڈی بھین کول رکھ چھوڑیا۔ وڈی بھین تے چار دھیاں ہاسو جیہڑیاں نوراًں نالوں تھوڑیاں جہیاں نکلیاں ہان نوراًں دیاں بھنٹیاں وی واری واری اوہنوں ملیاں تے مونہہ لگتی اچ چاندی دا ہک ہک روپیہ دیندیاں گئیاں تے نوراًں نالونال پیسے بھین کول رکھدی رہی۔

نوراًں سڈی ہاجوں چک دی چودھرائی پرنی ہاتے اوہنوں مونہہ لگتی اچ پنج چاندی دے روپے ڈھہہ ہان ایہہ اس ویلے دی بڑی وڈی مونہہ لگتی ہا۔ نوراًں خوش ہاجوں چودھرائی نالوں اوہدی مونہہ لگتی دا ہک روپیہ ودھ گیا۔ نوراًں دے سرداسائیں آیا اس وی مونہہ لگتی اچ چاندی دا ہک روپیہ دتا۔ نوراًں اپنیاں سوچاں اچ کھڑی گئی جوں میری مونہہ لگتی دے چھ روپے وڈی بھین کول ہن تے ستواں میرے کول اے۔ جداں میریاں ہوجیڈیاں نوں پتا لگسیں تاں میری ٹھاٹھ بٹن جاسی۔

دھی کانے دہہ دے کول نوراًں دا وڈا بھرا اوہنوں ستواڑا لین آ گیا۔ نوراًں ٹرن لگیاں وڈی بھین نوں ملدیاں چھ روپے منگے وڈی بھین آکھیا ہک واری جامڑا وٹاں نہوں میرے کولوں لئے لوں۔ نوراًں ضد کر گئی جوں میں اپنیاں ہوجیڈیاں نوں مونہہ لگتی دکھاوٹی اے۔ وڈی بھین نوراًں دا مونہہ بھیرا ویکھ کے نوراًں نوں ہاں نال لا کے دسیا میری بھین ساڈے گھر اچ کھو روپیہ ہاجڑا واری واری ساریاں تینوں مونہہ لگتی دتی اے تے تیرے سائیں وی تینوں اوہو روپیہ دتاے جیہڑا تیرے کول اے۔ بھین دی گل سن کے نوراًں اکھیں اچ تریاں ہو یاں ہنجوں ہا سے دی بکل ہیٹھ لکا کے اپنے بھرانال پکے دیس نوں رلک پئی۔

رسی داٹوٹا

مترجم: پروفیسر قلب عباس

لکھاری: GUY DE MAUPASSANT

کاروباری دیہاڑ دے چھیکڑتے وڈیرے بندے اپنی ہر رنگ دی گڈیاں، چھکڑے، دوں پیہاں
آلیاں گڈیاں، ویگناں تے رڈی چاون آ لے اپنے چھکڑے لئے کے ہک وڈی دعوت کان ہک وڈے حال وچ
اکٹھے ہوئے۔

اُتھے ککڑ، کبوتر، بکرے تے کٹے دے بھئے ہوئے گوشت دی بھکھ ودھاوَن آلی خشبوہا۔ سلا دے پترتے
بھورے گوشت چوں واہندا چوندا شورا ویکھ کے ہر کسے دے مونہہ چوں رالوں وگن لگ پیاں۔ ہر کسے اپنے کاروباری
تے رولیاں دی گل بات کہتی۔

نکرکھاوَن آلیاں بندیاں واہی تے موسم بارے گل کہتی جہڑا سبزیاں کان تاں چنگا ہا پر کنک کان تاں بھوروی
کوئی ناہ۔ ہکے واری ویہڑے اچ وگدے نگارے دے کھڑک نال سارے اپنیاں کرسیاں توں اٹھی کے کھلورے
صرف اوہے بیٹھے رے جنہاندے ہتھ اچ گرانہہ ہاہ۔ نگارہ وگا کے نگارچی ملکھ دادھیان اپنے ال کیتا جہڑے ہن
دھیان تے کابل اچ اعلان سنٹا چاہندے ہان۔

ایس سٹھ دے بندیاں تے بزار دے سارے ملکھ نوں اطلاع اے بھئی ہک چڑے دا کالے رنگ
دا بڑا جیدھے وچ پنج سو شیلنگ تے کجھ کاروباری کاگت ہان۔ اچ دھی نو توں دہ دے وچکار چھڑک
تے کھڑی گیاہا، جنہوں لدھا اے اوہنوں تر لہ اے بھئی میسر صاحب دے دفتر اچ یا مڑعوامی ہال دے
راکھے جیمز نوں دے چھڈے۔ ویہہ (20) شیلنگ انعام دیتا جاسی

دعوت دے اخیر تے پلس دا ہک وڈا افسر اُس سٹھ تے اپڑیا اُس پچھیا ”ایتھے کوئی ہیوبرٹ صاحب
ہن؟“۔ ہیوبرٹ جہڑا میز دی دوئی چنڈ تے بیٹھا ہا ولد اڈس ”اتھائیں آں میں۔“ پلس آلا اوہندے کول گیتے
آکھیں ”ہیوبرٹ صاحب تیس میسر دے دفتر تائیں آؤ سو، میسر صاحب تہاڈے نال گل کرنی اے۔“
ہیوبرٹ ہکا بکا پلس آ لے دے مگر رُپیا۔

تینوں جیمز دا کھڑیا ہویا بٹوآ چنیدیاں کسے ڈٹھا اے۔ ”ہیو برٹ ہک سدھا جیا پینڈو ہا حیران ہو کے میرا ل ڈٹھس تے اپنے اُتے اس شک دی وجہ توں ڈاڈھا گھا بریا۔

”کیوں، میں؟ اوہ میں چایا اے؟“

”میںوں اپنی عزت دی سونہہ ایں جے میں کائی اجہی گل دی سٹی ہووے“

”پر تینوں اُتھے کسے ڈٹھا ہا“

اُتھے بٹوے کول میں دسیم۔؟ کئیں ڈٹھا ہا میںوں؟“

منانا جہڑا گھوڑے جو ندائے اس تین ڈٹھا ہا“

بڈھڑے ہیو برٹ کجھ یاد کیتا تے ججھ گیا پرکا وٹنال رتالال ہو گیا۔

”ہا اُس میںوں ایہہ رسی دا ٹوٹا چنیدیاں ڈٹھا ہا۔“

ایہہ گل کر کے اُس اپنے بوجھے چوں رسی دا ٹوٹا باہر کڈھیا پر میر صاحب نہ اچ سر ہلایا تے آکھیس۔

”میں تیری اس گل تے وساہ کوئی نہیں بھئی منانا ورگا عزت دار بندہ تے رسی

دے ٹوٹے نوں بٹوآ کجھن دی بھل کیتئیں“

کسان ہیو برٹ کا وٹنال اپنا ہتھ چایا تے اپنی عزت نوں ثابت کرن کاٹ ہک پاسے تھک چاٹئیں تے بڑا

کوڑی کے بولیا۔

”ایہہ ایمانی قرآنی تے سچی گل اے پر میں مُڑوی اپنی جان تے محشر دی سونہہ چا

کے اس گل تے قائم آں“

”ایہہ شے چا کے توں اُس سنھ تے کھلوتا سے ڈھل چکڑا اچ دیہہ بندار ہیوں بھئی کی

پتہ کوئی چھلڑ ڈھٹھا ہووے“

سدھ نیٹے ہیو برٹ دا کاوڑ تے ڈرتوں ساہ اوکھا ہو گیا ”بھلا اچ کوں کوئی کسے سچے بندے دی لکھی لگھائی

بوڑن کاٹ کوڑا رسگدائے، کوئی کوں۔۔۔؟“

ہیو برٹ صاحب دی ہال دھاڑ دا کوئی فنیدانہ ہویا جوں کسے اُس دی گل دا وساہ نہ کیتا۔ منانا اس گل تے پیڈا

رہیا بھئی بٹوآ ہیو برٹ چایا ہا۔ پورا گھنٹہ ہک دوئے نوں دوں جے بھیر چنگ آہندے رے مُڑ ہیو برٹ دے

اپنے آکھن تے اوہندے بوجھے پھر ولے گئے پرلدھا کجھ وی نہ۔
 اخیر تے میسر صاحب ہیو برٹ نوں ایہہ گل کر کے گل چھڈیا بھی اویہ سرکاری وکیل نوں ٹکڑے کے اگلے حکم دا پچھے۔
 جیویں اوہ میسر دے دفتر چوں نکلیا ملکھ اوہنوں ول لیا تے رسی آلی کہانی نوں نہنیا اُلٹا اوہندا ہا سا بنیوٹے۔
 ہیو برٹ شوہدا اپنے بیلیاں نوں ڈک کے اپنی بے گناہی دسٹن کان اپنے بوجھے پرتا پرتا کے دکھنیدار ہیا۔
 ہر کسے جہڑی گل کیتی اوہ ایہہ ہا۔

”توں بھڑا بدمعاش ایں، نکل جا اٹھوں“

ہیو برٹ پچھاں اپنے پنڈ گیا تے اپنے ہر جانو بندے نوں ایہہ کہانی دسیں پر کسے وساہ نہ کیتا۔ اس گل تو اوہ بیمار
 ہو گیا اگلی دیوار پچھلے پہر جارج ناں دے ہک بندے بٹو آتے دوئی ہر شے اوہندے مالک جیمز نوں ہٹاوتی۔
 جارج دسیا بھی ایہہ بٹو آ پنڈ توں بزار آلی چھڑک توں اوہنوں لدھا ہا۔ کیونکہ اوہ چٹا آن پڑھ ہا اپنے مالک نوں
 ایہہ بٹو آتس چا۔ ایہہ خبر ہر پاسے اگ وانگ کھل گئی۔

ہیو برٹ وی ایہہ گل سٹی بھی اوہ جت گیا اے۔

”جس گل مینوں ڈھیر وایا اے اوہ ایہہ بٹو آناہ پر کوڑی تہمت ہا۔ کوڑا سدیوں نالوں ودھ کے بڈمرن آلی ہور گل ای کائی
 نہیں۔“ اُس جہڑی وی صفائی دتی کسے نہ مٹی اُلٹا اوہدی کنڈگر ایہو آکھن، ایہہ نرے ایہندے کوڑ بن۔
 ہیو برٹ اس بڑتی توں بہوں شرمسار ہا۔ ایہہ گل اوہنوں لئے کے بہہ گئی تے ملکھ اگوں لہہ لہہ کے مردار ہیا۔
 ملکھ اپنے سوادکان ایہہ کہانی اِنج سنائی جیویں کوئی فوجی جنگ توں ہٹ کے اپنی وڈیائی دے قصے سناوے۔ ہیو برٹ نوں
 ایہہ جھوراو چوں کھا گیا تے اوہ مہینے دے چھیکڑ تے منجی مل گیا تے چڑھدے مہینے دے پہلے ہفتے مر گیا۔ موت دی بے
 سُر یائی اِنج اوہ اپنی بے گناہی دا دعویٰ کریندا رہیا تے ہکا گل پھدھی رکھیں ”رسی دا ٹوٹا! رسی دا ٹوٹا! مسین میری عزت
 دی سونہہ میں کوڑ کوئی ناہ ماریا“ تے اوہ مر گیا۔

سنسیندا ایہہ ہے بھی پچھے ہک وڈی کانگ آئی تے ملکھ تے ملکھ دی ہر شالڑھ گئی پر اس کانگ اِنج ہیو برٹ دی
 قبر نوں کجھ وی نہ ہو یا۔ اوہندے مرن توں پچھے اوہندی قبر دے کتبے تے ایہہ لکھت ہائی۔
 ”اٹھے اوہ بندہ پیارے جس صرف سچ بولیا۔ اٹھے اوہ بندہ پیارے جہڑا اپنی بے
 گناہی ثابت نہ کر سکیا پر کانگ اوہنوں ثابت کر چھڈیا۔“

جاٹ سنجائٹ

عاقب ستیانوی

لمی کھیڈ پڑ کوڈی دے مشہور کھڈ کار سکندر حیات عرف کندو ماچھی دے نال گل بات۔

السلام وعلیکم! کے حال اے جی؟

وعلیکم السلام! میرا پتر خیر اے۔

تھاڈ اپورا ناں کی اے؟

میرا پورا ناں سکندر حیات اے۔

تھاڈے پیوداناں؟

میرے پیوداناں بوگھا خان ایں۔

تسیں کھڑے سن اچ تے کتھے جمے ہائے؟

میں 1944 اچ 226 چک بھر و آٹھ اچ جمیا ہاموں۔

پڑھے چوکھے ہائے؟

جی میں چٹان پڑھ آں۔

تھانوں کھیڈن داشوق کویں تے کدوں لگا؟

ایہہ رڑا ہوندا ہائی (نہر آ لے پاسے اشارہ کریندیاں ہونیاں) چک دی چھریٹ کوڈی کھیڈ دی ہاتے

انہانوں ویکھ ویکھ کے مینوں وی شوق لگ پیا اُس ویلے میں اُکالو اچھا ہوندا ہاموں۔

تھاڈا اُستاد گھڑا ہے؟

جی میں پہلے تاں اپنے آہروں کھیڈا رہوم جس ایلے مینوں ذری اٹکل آئی تاں میرا شوق ودھیا تاں

میں اس ویلے دے مشہور کھڈ کار محمد خان بلیاٹھ نوں استاد نپ لیا۔

تھاڈ اپو کی کم کریندا ہا؟

ایہا محنت مزدوری کریندا ہا۔
تسیں کوڈی کتنے سال کھیڈے ہو؟
کوڈی میں یک سال کھیڈی اے۔

تے لمی کھیڈ؟

میں لمی کھیڈ پنچی سال کھیڈیاں۔ جہڑا دی کوئی لمی کھیڈ دا کھڈکار ہووے ہا پنجاں ستاں سالاں توں ڈھیر ناہی
تنگداتے کھیڈ چھڈ جاندا ہا۔ اپنے سما لے اچ میں کوئی ہو رکھڈ کارنیں ڈٹھا جیہڑا لمی کھیڈ اتنا چر کھیڈیا ہووے۔
جئے دی طاقت واسطے تسیں کی کجھ کھاندے ہائے؟
گوشت تے دودھ گیو۔

لمی کھیڈ اچ تہاڈا جوڑی دار کوں ہوندا ہا؟

جی میرا جوڑی دار محمد شریف جھتہ تے انور علی بھوجو آٹھ ہوندے ہان۔
اپنے علاقے توں باہر تسیں پہلی واری کوڈی کتھے کھیڈے ہائے؟
میں پہلی واری فیصل آباد لائل پور کھیڈیا ہام۔
تہاڈے بال کتنے ہن؟

میتھے آٹھ پتر ہان دو اللہ لائے لئے تے چھ جیندے جاگدے ودن اللہ حیاتی کرینے۔

انہاندے وچ کوئی کھڈکار وی بنیا ہے؟

میرا وڈا اچھو ہر شوکت بہشتی (ٹھڈھاسا ہا بھر کے) بہوں سوہٹی کوڈی کھیڈ دا ہا۔ کئی واری میرے نال رل کے
دی کھیڈیا ہا اُس توں پچھے نور آصف پتر وی باراں سال کوڈی کھیڈی اے تے بہوں سوہٹی کھیڈی
اے۔ تے نکڑا امجد پتر وی چنگا کھیڈ داے اللہ حیاتی کر لیس میرا ناں بوڑیا نیسوں۔

ایہہ دسویں اُس ویلے کھیڈن دے چوکھے پیسے لیندے ہائے؟

دوسرو پیسے ہوند ہا جوڑی دا۔

تسیں لمی کھیڈ پہلی واری کتھے کھیڈی ہا؟

مینوں چنگی طرحاں یاد اے پہلی واری شاہ جیوٹے میلے تے اکبرخان پٹھان میانوالی آلا تے امیرالوہارنوپورتھل
آلا میٹھے لگے ہان۔ ایہہ اُس ویلے دی دھرٹ جوڑی ہا۔ اس دیہاڑے اللہ مینوں ایڈی گھڑی دتی جوں پیر محمد
غوث شاہ کڑی توں اُنھی کے مینوں پگ بھائی ہا۔

بندے آدے ہان جوں تہاڈے کول لمی کھیڈ دا قاعدہ اے تے تہاڈا دھرک بہوں مشہور ہا ایہہ گل کوں ہے؟
قاعدہ ایہو ہا جوں مخالف کھڈکار جہڑے دی گرتے ہووے ہا میں اپنی سمجھ نال اوہدا ترؤڈھوڈھ لیندا ہا موں
تے رہی دھرک دی گل ایہہ میٹھے اللہ پاک دا کرم ہا۔
تہاڈا کوئی ایہو جیہا دھرک جہڑا اے جے وی دُنیا یاد کر بندی ہووے؟

انج تاں میں بہوں بہوں دھرک مارن پرہک واری پیر پاکھرا سلطان دے میلے تے کھیڈ ہائی۔ نور محمد مارتھ چنگا
نشاں دا گھرو ہا، میں دھرک مار کے اوہدے اُتوں ٹپ گیوم تے بندے آدے ہان جوں ماچھی اُٹھ توں ٹیپا
اے، مارتھ دا قداٹھ جیڈا ہا۔ ہک واری نور پورتھل آ لے میلے تے عبدالرحمن جسراتے بارا جسرا میٹھے لگے، پڑ
دے وچ ہک بیر ہا بارا جسرا میرے پاسے تے چڑھیا تے مینوں ہسٹرا یوس میں دھرک مار کے بیر دے وچوں
ٹپ گیوم تے میری پگڑی بیر دیاں پوجھاں نال اڑی رے گئی اُس ویلے کھڈکار پگڑیاں بھ کے کھیڈ دے
ہوندے ہان۔ انجے آرہک واری مینوں بڑا یاد اے جوں شیر باٹے آ لے میلے تے کھڈیا سے شیر محمد کلوتے
غوث محمد بگھور رنپور بگھوراں آلا میٹھے لگے۔ بگھور میری کنی تے چڑیا پڑاچ رب توں بھونہہ آلی دھر ہائی، میں
دھرک مار کے اُتوں ٹپ گیوم دھر پورے باہراں کھلواراں دی ہائی۔

لمی کھیڈا کی اصول اے تے پڑدی لمان کتنی ہوندی اے؟

ہک بندے بلاوٹاں ہوندائے تے دو بندیاں لگٹاں ہوندائے تے پڑدی لمان گھٹ توں گھٹ دو کلتے تے ودھ
ودھ توں چار کلتے ہوندی اے۔

لگن آلا بلاوٹاں آ لے نوں تھی کتنی ویندائے تے ایس کھیڈ داناں کی اے؟

جی تھی ڈھیر توں ڈھیر ترائے کرہیں ہوندی اے تے ایس کھیڈنوں لمی کھیڈ تے پڑکوڈی وی اکھیندائے۔

کھیڈ اچ تساں کدی کوئی انعام وی چایاے؟

جی بڑی واری بہوں تھاہراں توں مینوں پگ ڈھبی تے مجھی گائیں داگانج ای کوئی نہیں۔

تھاڈی کائی اجئی کھیڈ جہڑی تہانوں اے وی یاد ہوئے؟

جیامینوں اوہ کھیڈا جے وی یاد اے، پک واری شاہ جیوئے آلے میلے تے شوکا پترتے میں کھیڈا سے ولی داد ہراج ملتان آلے بلاوا کیتا تے پیر ذوالفقار بخاری مینوں آکھیا جوں تیرا چھو ہر ہنجا ہولا جیہا اے تے ایہنوں مرواؤا میں آکھیا پیرا دغا چاکر پترتاں میاں داے۔ بلا ہو گیا جی تے ولی داد بندا بڑا بھجاک ہا، میں پاسے تے چڑھنیم، کھتی تے ہتھ رکھ کے بیٹھوں لنگ ماریا تے ہراج انج چائیں کے ڈھٹھا جیویں منجی تڑندی اے۔ ڈھول وگ گئے نغریاں دی گجگاہ پئے گئی۔ ایہو جنیاں ہور وی کھیڈاں ہن جہڑیاں ویکھن آلیاں دے ہاں تے اے تائیں لکھیاں کھلوتیاں ہن۔ مڑ پک آری شیخ علیٰ (شیخی) آلے میلے تے کھیڈ پئی تے غلام رسول بھڈوال تے ستارا بھڈوال بیٹھے لگے۔ ستارا بھڈوال چنگے قد کاٹھ آلا گبھرو ہامیں جوں دھرک مار کے اوہ دے اتوں ٹپن لگم تے میرا گوڈا میرے نک تے چھٹا تے میرے لہودے دھوتن چھٹ پئے۔ انجے آر پک واری کوٹ لکھنا تے میلے تے کھیڈ پئی۔ اتھوں دے ہمایوں لکھنا تے سیدنائی چنگے کھڈکار ہان۔ انہاں میرے نال کھڈاون کاٹن مپال وینس جہڑا پلس انج ہوندا ہا اوہنوں سدا یا اوہ کو ہتھ کھیڈیا تے میں اوہنوں انج دھرڑیا جوں اس اتھائیں لنگوٹا چھڈ دتا تے شاباش بیسوں پونوں مڑاؤہنوں انج تائیں کسے پڑا انج نہیں ویکھتا۔ پک واری انج ہو یا، حضور ”اٹک“ انج پک جاہ تے کھیڈ پھدی ہا اتھے پہلے دو سال کوئی ہور بندا کندو ماچھی بن کے جاندار ہیا۔ ویکھن آلے آکھن جوں ایہہ تاں کندو ماچھی آلا دھرک ای نہیں۔ ترے سال شیرخان پٹھان مینوں لئے کے گیا اس ویلے انہاں مینوں اٹھ تے بہا کے شہر بھنویا تے دسیو نے بھئی اصلی کندو ماچھی ایہہ ہئے۔

تھاڈے ہم سم دے کھڈکار کھڑے کھڑے ہان؟

جی میرے نال دیاں کھڈکاراں اچوں اعجاز خان پٹھان میانوالی آلا، دریا مچڑ موہری پل خانوال آلا، ولی داد

ہراج ملتان آلا تے اللہ دتہ بوسن ملتان آلا ہان۔

تھاڈے چنگلیاں بیلیاں انج کون کون ہا؟

میرے چنگے بیلیاں چوں مہر بخوردار چک بھر وانے آلا، چوہدری نور عنایت داچدھڑ بھوآئے چوں، مہر اصغر علی بھروآئے تے مہر غلام محمد بھروآئے ستیانے آلے ہان۔ غلام محمد تاں میرا ایڈر بیلی ہا جوں میری ادھی توں ڈھیر حیاتی ایہدے کول نہیں

اے دوئے چوتھے دنہہ میں گھر آواں ہاتاں ایہدے کول ہک مچھرناں دا گھوڑا ہاتے ہک چھہتر (76) کارہا
 مینوں لین آجاندی ہا اوہ میرے کول بھنے ہوئے گوشت تے ترپوڑیں لکنا ناہ دیندا۔
 تساں چوکھا چرکھیڈ دے رئے تے کھیڈناں چھڈ کیوں دیتا؟
 جی پتری چھتری (36) سال کھیڈار ہیاں تے مڑ پیری آلی پل تے بھو آئے بس الٹی تے میری ہستی بھج گئی
 جہدی وجہ توں میں کھیڈ چھڈ دتی۔
 کدی تہانوں سرکار آلوں کوئی انام شام وی ڈھہیا؟
 نہیں میرا پتر کائی شے خدای نہیں ڈھہی۔

سکندر حیات اوراں 26- اکتوبر 2017ء ایچ 97 سال دی عمر ایچ فوت
 ہوئے۔ انہاں نال ایہہ گل بات 2016ء وچ کہتی گئی ہا۔

بجھارتاں

نعمان رجوکہ

- ☆ ویکھ اللہ دے کم اندروں لوں تے اُتے چم۔ _____ امب
- ☆ آروی ڈانگاں پاروی ڈانگاں وچ بلی دیاں مچھاں حرامیٹر بوہا مار گئی کھڑی گلی پچھاں۔ _____ جندر کنجی
- ☆ نکا جیہا سپاہی اوہدی چھک کے وردی لاہی۔ _____ کیلا
- ☆ آئی گلا بوگئی گلا بوکسین گلا بو ڈھٹی پائی وانگوں پتی پتا سے وانگوں مٹھی۔ _____ نیندر
- ☆ دو کو تراوڑی جوڑی کبھہ اُنہاندے کالے ٹور اُنہاندی انگو بٹکو رب اُنہانوں پالے۔ _____ پیپٹیاں
- ☆ ماں لیروں پلیروں پتر تلھ لھ۔ _____ ہدواٹھ
- ☆ چونے دی مسیت بوہا کوئی نہ۔ _____ انڈہ
- ☆ نہکا ڈھنگر آندڑے لاہے۔ _____ چرخہ
- ☆ لم تڑامہ آدمی پچھاواں کوئی نہ۔ _____ راہ
- ☆ بارا اراج نمبو پکا، کسے نہ ڈٹھاتے ڈاڈھا مٹھا۔ _____ ماھی
- ☆ تھوڑی جئی مٹی تے سارے بوہے لتی۔ _____ بوکر
- ☆ نکا جیہا ٹھن مٹھینٹاں بھوئیں تے پیا لچھے، شینہ نہ تر بھکے، ہاتھی چلے، چورنوں پیا لچھے۔ _____ ڈیوا
- ☆ ہک شئے ہے نہ کھاندی ہے نہ پیندی ہے کھلوتیاں دُدھ دیندی ہے۔ _____ اکڑا
- ☆ اٹھدی ہاتھی ہرن دی چال نہ کوئی پوچھل نہ کوئی وال۔ _____ ڈڈو
- ☆ پہاڑوں ڈھٹھا بکرا ڈھٹھا پاڑیاو چوں نکلے وال۔ _____ امب
- ☆ بیرونوں مار یاوٹا اتوں ڈھٹھی ہڈ، ہڈ دے گل ودھری، چھکے بیٹھی ڈڈ۔ _____ ریڑکا
- ☆ پاروں آیاما کٹاں، سر مننا کے پچھاں بھٹاں۔ _____ پیوا
- ☆ نکئی جئی کڑی، دھرو پیراندہ ٹری۔ _____ سوئی

اکھاٹ

علامہ سجاد فاروقی

- ☆ ماں کت نہ جانے تے دھی آہر کرے۔
- ☆ گھراج داٹھ نہیں تے چکی تے بڑوڈٹ۔
- ☆ ماں اکروڑی، پپوتاندلا تے پتر کیسردی جڑ۔
- ☆ آپ نہ جوگی تے گواڈھ پئی ولاوے۔
- ☆ بکرارووے چندنوں تے قصائی رووے مجھ نوں۔
- ☆ وڈھیاتاں جٹ دا، سکھیاتاں نائی دا۔
- ☆ کھاوے پوے باندری ٹبے جھلے رچھ۔
- ☆ پارسپ لڑیاہائی اولی مٹر تے گوہ تری وتی ہائی۔
- ☆ مرنے منگ تے پر نے سیرا۔
- ☆ بھٹ پیاسونا جہڑا کنناں نوں کرے پیڑ۔
- ☆ گاں کھرا لے وچھا پتر آ لے۔
- ☆ ماں نہ سوئی تے ماسی سوئی۔
- ☆ پتر ہوئے وڈیرے تے ڈکھ ہوئے پر یڑے۔
- ☆ نور پور دیاں گائیں اوہے چورتے اوہے سائیں۔
- ☆ لڑن جھیں تے کھینس بوٹیاں نوں۔
- ☆ گوہ نوں ٹکری گوہ جہی اوہ تے جہی اوہ۔
- ☆ سونہہ نیاں چوراں دے بخت۔
- ☆ آشناک چڑی تے دھونہہ راج آہلٹاں۔

ہل دے انگ

مرتب: فیروز موہانہ

* ہل * جنگھی * اوگ * کڑ * پھالا *
* جگر * کلی * مٹھ * ہلڑ * سنہہ *

پنجالی دے انگ

* ویلن * گلآترا * منل * جولا * پھٹ *
* جگر * رسیاں *

دانداں آلے کھوہ دے سندر

* پڑچھا * کاجن * لوٹے * گاھی * وسانواں *
* چوہل * چکلی * چکل * نِسار * ماہل *
* من * بیڑ * کڑمکڑا * بھرول * کلا *
* بھرنیہ * جھل *

بیڑی دے انگ تے سندر

* تخت * پکھ * وجھ * منا * ستر *
* لانیہ * جنجیر * چھک * جھل * چین *

* کلا * * نیاں * * اڈی * * کھجے * * اڈے *
 * لتاڑی * * راہداری * * گڑھ * * پاڑا * * جکڑن *
 * تاڑے * * سراڑے * * پساواں * * مئے * * باندرو *

درکھاں دے سنڌر

* تیا * * ستھرا * * کلوتری * * برما * * رندا *
 * چوسا * * پھیتا * * گرمٹ * * * *

ہتھانہ

* منگر * * ساہنگ * * بھڑانڈا * * گھڑا * * چھوٹی *
 * نیہہ * * ریکی * * ٹھکری * * چنگیر * * چھی *
 * چھکو * * سرپوس * * سنی * * ڈوئی * * پچھی *
 * بھڑولہ * * کاہڑنی * * توگ * * گاگر * * کسنٹی *
 * دورا * * متاہر * * پرات * * سترچھی * * کوری *

کھڈیاں

* گیٹی ڈنڈا * * چھوت چھپتن * * باندرکہ * * گلوناں چھپاکی *
 * دھن جھگڑ * * یسوجنوں * * بھینڈی ڈنڈ * * شیدی *
 * باراں گوٹی * * من چتا * * دھودھا * * نوتھار *

* پیجری * * واہنجو * * گھول * * کوڈی *
* ویٹی * * بکا * * ویتی * *

دِسی بانے (مرداویں)

* پگ * * پٹکا * * صافہ * * پرنا *
* چادرچولا * * لنگی * * خوشابن * * لاچہ *
* ڈبا * * کھسہ * * کنیالی * * گرگابی *
* کھیڑی * * جھگا * * لکار * * سلارا *
* دھوتی * * دھسہ * * سلوکا * * بنین *
* گھٹ * * پٹکا * * بندی * * نکا *

گاٹے

* نکا * * کوکا * * والے * * ہمیل *
* کنٹھے * * جھکے * * کنٹھے * * کنٹھی *
* ماہل * * چھلا * * گجرے * * گجرے *
* گجرے * * ونگاں * * لچھیاں * * جھانجھر *
* ڈنڈیاں * * ڈنڈیاں * * ڈنڈیاں * *

جانوراں دے بُلا رے

مہراکبر حسن بھروآٹھ

رچھ _____ بھبکدائے

لومڑی _____ کہکدی اے

گدڑ _____ ہنگاڑا اے

سپ _____ شوکدا اے

تتر _____ بولدائے

بٹیرا _____ پٹاکدائے

چڑی _____ چوہکدی اے

مور _____ جھنگارناں

باز _____ میکدائے

سور _____ گھراندائے

کبوتر _____ گھرکدائے

ٹٹیسیر _____ ٹرکدی اے

ککڑ _____ ککراندی اے

لالی _____ چچلاندى اے

کوکیل _____ کوکدی اے

گھوڑا _____ ہٹکدا اے

اٹھ _____ ارڑاندا ہے/بڑکدا اے

مُجھ _____ رینگدی اے

گاں _____ ڈھکدی اے

داند _____ ڈکریندائے

شینہ _____ بکدا اے

کھوتا _____ ہینگدا اے

بلی _____ مینونکدی اے

بگھاڑ _____ ککیندائے

بکری _____ بکاندی اے

بھیڈ _____ بھکاندی اے

گلورا _____ کیوکدائے

کُتا _____ بھوکدا اے

ڈڈو _____ ٹرکدا اے

چوہا _____ چکدائے

وکھو وکھ حالتاں وِچ مجھ دے وکھو وکھ ناں

عاصم پڈھیار

مجھ (مؤنٹ) خشکی تے پائی وِچ رہندی تے دُدھ دیندی اے خاص طور تے پنجاب وِچ پائی جاندی اے۔ وکھو وکھ حالتاں وِچ مجھ دے وکھو وکھ ناواں دا کھوج تلے دتا گیا ہے۔

- 1 کٹی: جس دی عمر چھن توں اک سال تک ہووے۔
- 2 جھوٹی: جس دی عمر اک سال توں لے کے 20 مہینے ہووے۔
- 3 گڑھاپی: جس دی عمر 20 مہینے توں لے کے ڈھائی سال تک ہووے۔
- 4 گڑھاپ: جس دی عمر ڈھائی سال توں ساڈھے تن سال تک ہووے۔
- 5 کھیری: جس دے دُدھ والے دندا جے نہ ڈگے ہون۔
- 6 پکی کھیری: جس دے دُدھ والے دندا ڈگن دے نیڑے ہون۔
- 7 دوؤندی / دوؤندی: جس دے دُدھ والے ساہمنے دو دندا ڈگ چئے ہون تے اوہناں دی تھاں تے نوں دندا نکل آئے ہون۔
- 8 چوگی: جس دے چار دندا نوں نکل آئے ہون۔
- 9 چھگی: جس دے چھ دندا نوں نکل آئے ہون۔
- 10 دنداں گیر / دنداں: جس دے سارے دندا نوں نکل آئے ہون۔
- 11 ڈاگ: درمیانی جہی مجھ۔
- 12 پھنڈر: جیڑی حاضر و پلے نہ دُدھ دیندی ہووے تے نہ ہی گھنن ہووے۔

- 13 پُجَت: جیہڑی اپنے نرنال میل کرن نوں تیار ہووے۔
- 14 واہری ہوئی: جیہڑی نرنوں میل کرن لئی لہر رہی ہووے مطلب فُل ہیٹ تے آئی ہووے۔
- 15 گبھنوٹ: جس دے حاملہ ہون دا شک ہووے۔
- 16 گبھن: جیہڑی حاملہ ہووے۔
- 17 گوبالی: جس دے سوٹ وچ تن چار مہینے پئے ہون۔
- 18 وادی: جس دے سوٹ وچ اک مہینے دے نیڑے تیرے دن رہندے ہون۔
- 19 ڈھکی کھلی: جس دے سوٹ وچ 15/20 دن رہندے ہون۔
- 20 اج فجر: جس دے سوٹ وچ اک دن توں لے کے اٹھ دن پئے ہون۔
- 21 لیاری/لہاری: جیہڑی حاضر ویلے ددھ دیندی ہووے۔
- 22 سجر: جیہڑی کچھ دناں دی سوئی ہوئی ہووے۔
- 23 تروکڑ: جس نوں سوئی ہوئی نوں چھ مہینے یا سال ہو گیا ہووے۔
- 24 کھگڑ: جیہڑی سال توں اُتے دی سوئی ہوئی ہووے۔
- 25 پہلن: جیہڑی پہلی واری سوئی ہووے۔
- 26 دوین: جیہڑی دوجی واری سوئی ہووے۔
- 27 تریٹن: جیہڑی تہی واری سوئی ہووے۔
- 28 پُردھینن/پُرزین: جیہڑی ہر سال سوئے۔
- 29 ملہار: جیہڑی لے عرصے تک راضی ہو کے دو ویلے ددھ دیوے۔
- 30 کھل: جیہڑی چون نوں سوکھی ہووے، جس دا ددھ تھٹھاں وچوں آسانی نال نکل آوے۔
- 31 دُوال: جیہڑی بہتا ددھ دیندی ہووے۔

- 32: بھبھلی/تھدی: جس دے ددھ وچوں زیادہ گھیونکلے۔
- 33: بھڑیل: جیہڑی کسے کھل ونڈے یا ساوے پٹھیاں تے بغیر پھل دے ددھ دیوے۔
- 34: کھڑ: جیہڑی تھوڑا ددھ دیندی ہووے۔
- 35: کالی: جس دے جے دا زیادہ حصہ کالا ہووے۔
- 36: ہریاری/چوہڑی: جس دا پورا جُشہ اکھیں تے پوچھل سمیت کالا ہووے۔
- 37: کیلی/کلی کیلی: جس دارنگ حلقہ بھوہرا ہووے۔
- 38: رتی کیلی/بوری: اس دارنگ وی کیلی ورگای ہوندا اے بس 19/20 دافرق ہوندا اے۔
- 39: جھجھی: جیہدا سر متھے توں لے کے واچھ تیکر چٹا ہووے۔
- 40: بلہی/بوئی: جیہدا امتھاز زیادہ چٹا ہووے تے نال تھوڑی جہی واچھ وی چٹی ہووے۔
- 41: پیچ کلیان: جس دے تن پیر تھلیوں چٹے ہون تے نال متھے وچ پھلی تے پوچھل دا کجھ تھلے
- 42: آلا حصہ چٹا ہووے۔
- 43: چوڑ کڈھی: جس دے سنگھ سوہنے تے تے سردے اتوں نیڑیوں مڑے ہون۔
- 44: ہولی/ڈھیلی: جس دے سنگھ سرتوں نکل کے تھلے نوں لٹکے ہون۔
- 45: بھلی/ڈھال تلوار: جس دا اک سنگھ سردے اتوں نوں مڑیا ہووے تے دو جی سرتوں تھلے
- 46: سیدھا ملکیا ہووے۔
- 47: شہری/داتری سنگھی: جس دے دوویں سنگھ سرتوں اتے ڈوڈھ دو چھیاں توں جا کے مڑے ہون۔
- 48: چپی: جس دے دوویں سنگ ہیٹھاں تے مڑے، نکلے تے ہلدے ہون۔
- 49: میٹی: جس دے دوویں سنگ ہیٹھاں تے مڑے ہوئے تے ہلدے ہون۔
- 50: مانکی: جس دی اک اکھ چٹی تے دو جی کالی ہووے۔

- 51 بمبیل: بُہتا دُدھ دین والی (لاڈ داناں)۔
- 52 پٹوہلی/چتری آلی: تے جس دے حوانے دا کجھ حصہ یا تھن چٹا ہووے (لاڈ داناں)۔
- 53 سکر: مٹھی طبیعت والی مجھ (لاڈ داناں)۔
- 54 کبوتری: جس دی جسامت سوہٹی تے من کھویس ہووے (لاڈ داناں)۔
- 55 سر سے دی رانی: مطلب دریاواں تے بیلیاں دی شہزادی (لاڈ داناں)۔
- 56 لُنڈی: جس دا پوچھل چھوٹا ہووے یا ڈھیا ہو یا ہووے۔
- 57 پھسّی ہوئی: جیہڑی پوری ہیٹ اپ نہ ہوئی ہووے یا مکمل طور تے نہ واہری ہووے۔
- 58 تزل/ترلز: جس دے تن تھن ہون۔
- 59 دل/دُلز: جس دے دو تھن ہون۔
- 60 مریل: جیہڑی لسی ہووے۔
- 61 کھروہڑی/چیرھی: جس دے تھناں وچوں دُدھ چوٹا اوکھا ہووے۔
- 62 کوڑی: کاوڑیا غصہ آلی۔
- 63 واہل: جیہڑی بار بار کراس کراوے گڑھیوے پرگھن نہ ہووے۔
- 64 اٹ وٹ: جیہڑی سوون توں بعد پھل نہ جھلے۔
- 65 ہتھل: جس دا پھل بچہ دامریا ہو یا ہووے۔

نوٹ: کھوج جاری ہے، ہور ناں وی ساہنے آسکدے ہن۔

کتکاڑیاں

چوٹ: ذوالکفل احمد طاہر

بندے ہک گھڑی لئے لئی، گھڑی ہوگئی خراب۔ بڑے گوڑ کرے جوں گھڑی نوں کے بنیائیں۔ اُس گھڑی کھول کے ویکھی تاں وچ مچھر مو یا بیبا، روون کڈھ ڈڑھا، کسے پچھیا کیوں روندا ہیں، ہنجوں پوجھ کے آدھائے میری گھڑی دا ڈیور مر گیا ہے۔

بندے ہک دے داند مر گئے۔ اوہدے ہک بلی سنیا بڑا ارمانی ہو یا تے اپنے پتر نوں آکھوس جا کے چاچے نوں پر چا آویں، شودھے دا بڑا زان ہو یا ہے۔ چھو ہر گیا پچھیس چاچا کتنے داند موئے ہن، ٹھڈھاساہ بھر کے آدھائے میرا پتر اکٹھے ترائے داند مر گئے ہن۔ چھو ہر لاحتھ سوچ کے آدھائے ہک داند ہو مر ویندا تاں پوریاں دو جوگاں ہو گتیاں ہان۔ اُس نوں بڑی کاوڑ چڑھی، دوئے دنہ اوہدا پپو اوہنوں نکر یا، اُس اوہنوں ٹھوک اُلاما دتا جوں چنگا پتر نوں پر چاون گھیلوئی اُس اُلٹا ایہہ، ایہہ گل کیتی ہے۔ اُس آکھیا میرا بھرا اُس دا عقل ایہو کجھ ہے گاں جس لے تیرا کوئی ڈھور مو یا تاں میں آپ پر چاون آساں۔

ہک پیر چرکا جیا مُریداں تے آیا۔ مُریداں پیر نوں دو ہر سرائے لادتا تے ہک دوئے دے کنی لگ گئے۔ پیر ویکھ کے پچھیا مُریداؤں آپت ایچ کہی گھر گھرائی ہوئی ہینے، کائی مینوں وی دسو۔ ہک مُرید بولیا پیر سائیں تیں چر کے آئے ہو اسے صلاح ایچ ہائیں کہڑی شئے پکائے، بھانیا آدھائے وسل انڈہ چا پکائے جھب بن جاسی تے میں آہناں دال نوں چا تڑکا لائے۔ ایہہ گل سُن کے پیر آکھیا چھوڑو ہر شئے نوں ایہہ میرا گھوڑا کوہ چھوڑو آپ وی کھویائے، آواڈھ گواڈھ آلیاں نوں وی دیویائے تے میں وی کھالیساں۔ مُریداں آکھیا میرا سائیں جے تہاڈا گھوڑا کوہ چھوڑے تے میں آہناں دال نوں چا تڑکا لائے۔ ایہہ گل سُن کے پیر آکھیا چھوڑو ہر شئے نوں ایہہ میرا گھوڑا کوہ چھوڑو آپ وی کھویائے، آواڈھ گواڈھ آلیاں نوں وی دیویائے تے میں وی کھالیساں۔ مُریداں آکھیا میرا سائیں جے تہاڈا گھوڑا کوہ چھوڑے تے میں آہناں دال نوں چا تڑکا لائے۔ ایہہ گل سُن کے پیر آکھیا چھوڑو ہر شئے نوں ایہہ میرا گھوڑا کوہ چھوڑو آپ وی کھویائے، آواڈھ گواڈھ آلیاں نوں وی دیویائے تے میں وی کھالیساں۔ مُریداں آکھیا میرا سائیں جے تہاڈا گھوڑا کوہ چھوڑے تے میں آہناں دال نوں چا تڑکا لائے۔ ایہہ گل سُن کے پیر آکھیا چھوڑو ہر شئے نوں ایہہ میرا گھوڑا کوہ چھوڑو آپ وی کھویائے، آواڈھ گواڈھ آلیاں نوں وی دیویائے تے میں وی کھالیساں۔

شاعری

غزلاں

ٹپے

دوہڑے

بولیاں

ماہیے

نظمیں

قطعات

ڈھولا

گاؤن

ممتاز بلوچ

اتھرے موسم و ت بے تالے ہوئے نہیں
میں وی ڈیوے سُر دے بالے ہوئے نہیں

ایہہ بازی وی آخر کُوڑے ہرنی ایں
بھاویں میرے اَنج پخبالے ہوئے نہیں

انسانیت والا چانن دسدا نہیں
دل اخباراں وانگوں کالے ہوئے نہیں

سچ دی بھٹھی اندر عمر گزاری اے
ایویں تاں نہیں چپھ تے چھالے ہوئے نہیں

ڈھول بلوچا شہر بھنجھور نوں جاویں نہ
ہوتاں نہیں اٹھ ہُنن وی پالے ہوئے نہیں

نصیر بلوچ

میری گردن سبٹاں ہتھ تلوار بٹا
میںوں اوس کہانی دا کردار بٹا

اَج فر اوہنے پچھی ہے اوقات مری
یار مصور کاسے نوں دستار بٹا

بلدی اگ وچ ایر بٹا انساناں دے
تسے خیمے فوجاں دے وچکار بٹا

نقشہ کھچ کے دس کھاں ساڈے جیون دا
اگ اچ سڑدی پکھوواں دی ہک ڈار بٹا

اَج اکھاں نوں اکھاں ویکھن آئیاں نیں
پائی وچ نہ پائی دی دیوار بٹا

رائے محمد خاں ناصر

مینوں بھویں منہ تے لئے چل ایہہ بھارا میں چایا اے
 کل ہک سوچ دے کبھی پئے کے تینوں یار بجایا اے
 یا تاں سگواں مال ہٹا یا مُڑ کھرا اگیرے ٹور
 تیری دُنیا وِچ میں ربا اپنا آپ کھڑایا اے
 ویلیا ہولی ہولی کر کے اوہنوں تروندی جانا ایں
 نہ ہووٹ دے جھے وِچوں تینوں جنیں چھڑایا اے
 کوٹ ایں رات نوں اگے لا کے مینوں لہدا وندا جو
 کوٹ ایں سر تے بانہہ سوں جے بوہا آ کھڑکایا اے
 کی دساں میں تیرے ٹریاں کنیاں ہٹیاں پنیاں نیں
 کی دساں میں بال اوہ ضدی جھٹ ہک کویں دلایا اے
 آپے بولن جہڑے ربا رنگ وی سگویں اوہا دے
 میں وی اپنے یار جیہا ہک سگواں بُت بنایا اے
 پیو دادے دی پگ کئی تے نال ہک کھدو لیراں دا
 کدھ دے شیشے وِچ جدوں میں اپنا آپ نجھایا اے
 ڈھاء لگی اس منڈ دی کنڈ تے میں تے میرا پرچھاواں
 ڈدے سورج واری واری سانوں بڑا رُوایا اے
 میں وی رات دی جھیتڑ وچوں چڑھدا سورج یا ڈھٹا
 میں مُڑ آٹن دوہائیاں دتیاں میرے کول ہک سایا اے
 ایویں دے نہ لوریاں ناصر حشر بھلا کوئی سونٹا ای
 اوہنوں نیندر کتھوں آئی جہنوں موت جگایا اے

مختار بلوچ

پٹیں موڈھا دتا ہے تے لکھ مزدوری کیتی ہے
گارے مینوں کجی دے لئی دکھ مزدوری کیتی ہے

جس دی جد وی میرے سر اچ میرے لہوتے پلی ہے
اُس دے چار حمایتی آکھن دکھ مزدوری کیتی ہے

ساہواں اس نوں ویکھن دے لئی جھٹ کو گئی ماری تے
پیریں بھیڑ کے اڈھی راتیں اکھ مزدوری کیتی ہے

میں نہیں بخشن لگا تینوں نگر اپنے بالاں دا
میرا حق توں سیٹھا ایتھے رکھ مزدوری کیتی ہے

کیتی واری جھ تے ہوٹھاں رل کے میلا ڈھویا تے
ہتھاں اوہدے پیریں پئے کے لکھ مزدوری کیتی ہے

تاں تے رجواں ان پئے کھاندن واسی وڈیاں شہراں دے
میرے پنڈاں دے مختار نلکھ مزدوری کیتی ہے

ایوب کموکا

کیہ لگے اس کملے جہے نوں وار تریکاں نال
 کچی کندھ نوں ڈھاہ چھڈیا اے جہنے لیکاں نال

ہنجواں نال سی تل تل دھوتا پہلے دل دربار
 فیر اندر دی کھلری چُپ نوں ہنجھیا چیکاں نال

ناڑاں دیوچ لہو سُکدا اے اکھ چوں کردی ریت
 نیندر اوہلے رو لیندے نیں خاب اڈیکاں نال

پاکاں اُتے پیلوں پکیاں چُن چُن کھاوے رات
 میں آساں دے سُکے ڈھنگر کنج دھریکاں نال

ساہ دے ایس کٹورے وچوں دَسے کون ایوب
 کسراں جیوٹ پی جاندے نیں لوکی ڈیکاں نال

جعفرا بنجم جٹیاٹہ

پیریں بدھے پینڈے نالے راہوں مار مُکایا
 کوسے کوسے اندروں نکلے ساہواں مار مُکایا

نہ کدھاں نوں چوپا دتتا نہ کئیں لتیاں چھتاں
 پکیاں کوٹاں آلے سانوں چاہواں مار مُکایا

اس دِنہہ ویلیا تینوں ساڈی چُپ دا چانٹ ہوسی
 جس دِنہہ جو بن تیرے نکھ دا ہاواں مار مُکایا

اکھیں ویہدیاں میریاں دھاڑاں ہاٹھ بیگانی رلیاں
 میرا ماٹ تران کسے نئیں ، باہواں مار مُکایا

جیون دے ہتھ دے کے انجم سو ہتھ لے رے
 اپنے ہتھیں وٹیاں ہونیاں لاہواں مار مُکایا

فلک شیر نوید

سکھ دا ہک نہ لائحہ اس مرجانی وچ
دکھڑے ڈھیر غریبی بندے کھائی وچ

ورہیاں بعد اوہ ملیا اکھاں ٹھر گتیاں
چیرا گوئی ٹھیٹو دسیا ہائی وچ

جھلا بلی میرے عیب ٹٹولن لئی
پا لیندا اے روز مدھائی پائی وچ

دور نوں دی جیٹ سگھل نہیں رکھدی
تاں نہیں ہندی ہوگر فجر مدھائی وچ

اپنا آپ نویدِ اخیر منا لیندی
سچ دا خطبہ ہووے جیس کہائی وچ

اقبالِ رمیض

اوہ ٹور بھل گئی ہے یا راہواں کھڑی گنیاں
ہر موڑ تے کیوں میریاں تلیاں تلی گنیاں

کجھ اس قسم دی دھوڑ اڈائی ہے ویلیاں
بچپن دے ایریاں دیاں شکلاں و نچی گنیاں

جنہاں دے نال کلکدے ویلے دا ساتھ ہا
اوہ چھاں کھلار ٹہنیاں فجرے چھنگی گنیاں

لگدائے میں اپنی حد توں وی اگے نکل گنیاں
کندھ توں پرے دیاں مینوں ساریاں سُئی گنیاں

شیشے دے گھر دے سکھ وی نہیں نقصان وی بڑے
اکھاں تے کھلداں نہیں پر گلاں دبی گنیاں

اوہ اٹھ تاں اج وی ساویاں ککراں دے بیٹھ نہیں
جنہاں دی کنڈ تے وسدیاں جھوکاں لدی گنیاں

کوئی شئے رمیض گھر دی گھر وچ وی رہن دے
اتھرو کرے تاں میریاں نکلیں اڈی گنیاں

احمد مطلوب درپن

میں جد کائنات نُوں ویکھاں تیری قدرت دے شیشے چوں
تے مُڑ ہکلاگ وھندا ہاں میں تاں حیرت دے شیشے چوں

محبت مُڑ جتیندا نہیں اوہدے ساہنویں میں اس ویلے
جڈن دھندلا نظر آواں اوہدی نفرت دے شیشے چوں

ایہہ زندگی دے تجربے ہن فقط میری نہیں فنکاری
جوں ہر انسان دس جانداے مری غربت دے شیشے چوں

میں خاباں دی حیاتی وچ اسے دے نال راہندا ہاں
اوہ دہہ چڑدے کھڑی جانداے مری قسمت دے شیشے چوں

اڈن مطلوب پک لگداے اوہنوں بے کار زندگی دا
جڈن ماضی نوں وھندا اے کوئی غفلت دے شیشے چوں

اسیرا عواں ٹ

دسا نہ حال کے کیتائی
اساڈے نال کے کیتائی

نگا ہواں پھیر لتیاں نی
رکھیندوں نال کے کیتائی

خدا دی یاد ہن آئی آ
پنجھہتر سال کے کیتائی

بھنڈا چھڈیائی زمانے وچ
سُفید ہن وال کے کیتائی

ولا دُنیا ولا لئی ہئی
ولا دھرتال کے کیتائی

اسیرا اج گن گرانہ لے نی
مرا بھجوال کے کیتائی

علی احمد گجراتی

نہ ای پیتے دریا میں تے نہ ای کدھرے پھٹی ریت
اللہ جائے میری اکھیوں کیوں فر آج وی کردی ریت

پہلاں پہلاں صحرا ولیا جاندا سی بس پیراں نال
اک دن اسراں ہويا میرے توں وی اگے ٹر پئی ریت

میں وی اپنی آئی تے آیا تے فر اسراں ٹوری نال
آپ تے تھکیا ای ساں میرے توں وی بوہتا تھکی ریت

پیشک اجکل واہوا سارے صحرا میرے واقف نین
پر نینں بھلیا پہلا پہلا صحرا پہلی پہلی ریت

چیترا چن دی چھاویں نال مرے کوئی جتھے ٹریا سی
آج وی احمد مہک رہی اے او تھے اوئی اوئی ریت

خضر محسن

جھ تے جندرے اکھ تے پھرے ڈریاں ہونیاں سوچاں
ہر ویلے فر مردے پوجن مریاں ہونیاں سوچاں

پہلے سانوں عشق سُنارے ساڑ کے کنڈن کیتا
تاں فر کدھرے جا کے ساڈیاں کھریاں ہونیاں سوچاں

اُٹھن کیتے ربا تیرا امر اڈکی جاوین
اَنج وی تیری چوکھٹ اتے دھریاں ہونیاں سوچاں

جے جیون دی جنگ ای جتنی جذبے نال لے جاوین
ایس میدانے لے نہ جاوین ہریاں ہونیاں سوچاں

عشق گرو دے مچ دے اتے جا کے سیک انہانوں
محسن سیک نہ ہانواں اتے ٹھریاں ہونیاں سوچاں

دوہڑے

جج چاڑ کے آپ روسیمیاں دی سکوت نوں پُٹناں جرم این
روں لئے کے کاٹیاں ڈوڈیاں دی وت کت نوں پُٹناں جرم این
سوڑے جڑے ہوئے بھانڈے ٹھاہک وی پمدن پڑ چھت نوں پُٹناں جرم این
ساگے تڑدن آصف بھل چک اچ انجیں رت نوں پُٹناں جرم این

— ●●●●● ●●●●● —
ملک آصف

جذبات تے راج ہائی غربت دا ہراز دا وکھرا غم ہا
میری عاجزی نت ناکام رہی مقصوم اچ درد الم ہا
اَن بُھدی توں پی چپ کرنی ہوندا پیار دا ناواں تم ہا
آپوں ڈاہڈھیاں نال نبھا ونجی بس تیں یسین دا کم ہا

— ●●●●● ●●●●● —
ملک غلام یسین

کردار دی فصل دا کن گھٹیا گتیاں بھر بختاں دیاں سٹیاں
جنہاں بوڑیا ناں پیو دادے دا میرے سامنے نسلان پھٹیاں
کئی لیکھ دی پہیہ اچ رگڑے گئے کئی جاٹ کے کڈھ گئے چڈیاں
الطاف ہن رش بے لوڑیاں دے بندے کم دے کھا گتیاں ٹیاں

— ●●●●● ●●●●● —
مہر الطاف بھروآٹھ

دے سگنائیں ضامن نکھڑ گیاں ہک بے نُوں یاد اَسائیں نئیں
اندرونی طور تے ہک بے نُوں بھادیں سَجھ اکھسائیں وکھسائیں نئیں
ڈھڈوں نیت جے لئی ہئی روسیاں دی تیری ایہہ وی سونہہ بھنساہیں نئیں
بھاویں دوہڑے ہتھ تاجِ وڈھاوٹے پئے تینوں ڈھول سلام دِساہیں نئیں

— ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● —
غلامِ حیدر تاج

تُسیں ہُن لچالیاں سکھدے ودے اوٹھا تھے بخت جدو کے آئے ہن
تساں کے جاٹو معیار سنگت دے تساں کداں کوئی سجن بنائے ہن
تساں لوکاں واسطے قول بزرگاں کسے حد تاہیں سچ فرمائے ہن
دُھپاں چڑن حیات کھجور دے بوٹے بھلا کدک کریندے سائے ہن

— ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● —
حیات بھٹی

چندے نال حیاتی ساچھی رہی کویں آکھے اوہ بدنیتائے
بھانویں جاٹ کے سال غریباں دی رہیا اکھ توں شمر کنڈیتائے
میں اپنی آس دا لہو کڈھ کے اوہو سہمل دی تھارے پیتائے
چندے آیاں نبضاں چل پئین کنیں وین سراندی کیتائے

— ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● —
شمر بھرو آٹھ

مینوں سدن دی چن تکلیف نہ کر تیرے شہر نوں میں نہیں پچٹاں
میں جوں زندہ لاش آں ویکھ لوں اس نہر نوں میں نہیں پچٹاں
پہلے پہر یا دوئے تائیں تگ ویساں ترے پہر نوں میں نہیں پچٹاں
میں زہر و سیم پچا لیاں پر زہر نوں میں نہیں پچٹاں

—●●●●●●●●●●—

ہا سے کھن کے سحر و سبب اچ و سدے جداں بخت غریب دے ٹھڑ گئے
میرے صدق دے نازک سینے وچ کنڈے تگ حالات دے پڑ گئے
اللہ کنیں دے نہ محتاج کر لیں اسماں سب دیاں وچ مڑ مڑ گئے
دتی ڈاڈھیاں چھک ہتھکڑیاں نوں آپے ہتھ خوددار دے جڑ گئے

—●●●●●●●●●●—

توں تاں اپنے بخت دے جھکھڑاں وچ گیوں یار ولی میں مرناں
دے جھلک دیدار دی چارہ کوئی نہیں ہک وار دسی میں مرناں
تیرے بوہے تے بندہ بندہ ٹور آندائے کیتا نہیں کی کی میں مرناں
میری ہاں دی ہسٹر دا واسطہ ہی ابرار مئی میں مرناں

—●●●●●●●●●●—

جیویں بشر غریب دی بڑی دھی ہے سکدی کنگن تے ونگ نون
 جیویں قیدی لگ لگ نال دیواراں گئے انگل تے بھدے ڈنگ نون
 جیویں ماں تے پپو ہن مڑ مڑ ویہدے پئے پتر بیمار دے رنگ نون
 انجیں اکھ رحمان دی سکدی اے بڑی مدت دے پھٹ گئے سنگ نون

—••••• رحمان صحرائی •••••—

بڑی مدت دے بعد ڈکھاؤن آیا میں میرے گھلے ہوئے زخم پُرانے
 چلو تینوں تاں شاگر بخت دے ٹل تے لا لیں سجن ہکاٹے
 کچھے کٹنی ایں ہجر دے کنڈیاں تے میں ورہیں دی رات نمائے
 پتی رکھی ایں ریتلی بھویں وانگوں ہنجاواں دی لوہڑ سرائے

—••••• ریاض شاگر •••••—

کہڑی موت دیاں سانوں دھمکیاں دینا میں تیرا درد نکاؤن موت اے
 اکھیاں دے شہر بھنچور وچوں ہر ہنج دا جاؤن موت اے
 تہاڈے پاسے دس اے زندگی دی ادے ساہ وی آؤن موت اے
 آج کل تاں عابد ہوٹھاں تائیں چھڑی گل اپڑاؤن موت اے

—••••• عابد تمیمی •••••—

کدی پیندیاں پیندیاں پیار دا رس ہووے جے محسوس کُرتن
 ہووے تیرواں تال جے سنگت دے وچ بھائیوال ولاویں گھتن
 اسیں ہائیں پُرباش بخاری توں شوٹے روز چھڑیندے وٹن
 وٹ ٹھیک اے جھگیاں سنگت دیاں اوہ ہور کدائیں ونج چھتن

—•••••○ سیدزید اے بخاری ○•••••—

کاں باگ اچ آہٹاں جوڑ وی لے تاں بچے کدی بلبل نہیں بندے
 گلقد دے قابل کھنڈ وی گھتیاں جیویں اک دے پھل نہیں بندے
 زر مال دے ڈھگ تے چڑھ کے ناطق اُچے قد بالکل نہیں بندے
 تیری چون دے چوٹوں سر دیچاں میری پگ دا مل نہیں بندے

—•••••○ ناطق بلوچ ○•••••—

مُل ایہو کجھ پیندن سانگیاں دا بد نیتے تے بے لچے
 کسے بھل اچ تیریاں غرضاں دے پئے کوڑ جہان تے کجے
 مسیں حیلیاں نال گھلیندا وٹناں پھٹ کر نہیں درد دے سچے
 بھاویں بٹن کے آ ونج سونے دا اسیں توئیں بھائیوال توں ربے

—•••••○ مہر غلام محمد درد ○•••••—

ساری رُت الیہی زندگی دی کئی روپ وٹنڈیاں بھ گئی
 کُجھ بھ گجرات دے پتن تے گئی کُجھ کن پڑوینڈیاں بھ گئی
 کُجھ بھ گئی کیچ دا راہ پچھدیں کُجھ کاسہ چینڈیاں بھ گئی
 کُجھ بھ گئی سجن بٹنڈیاں ظل سجن منڈیاں بھ گئی
 ————— ❁ —————
 ————— ❁ —————
 شیر محمد ظل واگرہ

پنجاں انگلیں وچ وی فرق ہوندائے ہکے لیکھے گن نیں جگ نوں
 ودا لیناں قیمت شیشے دی سگتاں دے اصلی نگ نوں
 چنگے خون تاں اج وی سگت دی خاطر وڑ ویندن بلدی اک نوں
 نیں ناز ملوٹی ہوون دیندے کنیں نال وٹائی ہوئی پگ نوں
 ————— ❁ —————
 حاجی محمد افضل ناز

مہنے سجن شریک دے سریوں لئے گئے واہی حسرت واڑدے ہتھ آگئی
 کسے تھکی ہوئی زخمی ہرنی وانگوں ساڈی سیت بگھاڑ دے ہتھ آگئی
 ہائی عادی چیترا ساون دی جند کملی ہاڑ دے ہتھ آگئی
 ہک گل کے ہتھ آئی غیراں دے ساڈی لاش کراڑ دے ہتھ آگئی
 ————— ❁ —————
 رمضان حسرت

ساری زندگی بلدی سکی ہی خود بال کے توئیں نہیں ڈٹھی
مجبور دے پاسے مہر دی اکھ و سیں بھال کے توئیں نہیں ڈٹھی
میرے مگر تاں رستم کوئی پریشانی جھٹ جال کے توئیں نہیں ڈٹھی
تینوں کے پتہ لُج دیاں لاگاں دا جداں پال کے توئیں نہیں ڈٹھی

—•••••●●●●● رستم جھایا ●●●●●—

دا ہنن پتہ لگدائے زندگی بھر کھڑی وجہ توں دیر اچ رکھیوس
اودے دل اچ جاہ کسے ہور دی ہا مینوں اُتلے پھیر اچ رکھیوس
میں خُش و تیم ککھ سُر نہ پئی اتبار جوں ڈھیر اچ رکھیوس
مینوں کوڑیاں نیاآز تسلیاں دے کے دراصل اندھیر اچ رکھیوس

—•••••●●●●● ملک نیا زعباس ●●●●●—

کدی او جھڑاں وچ میں موہری ہم جداں راہ لبھ گئے توں نکھڑ گیوں
میری آڑ اچ جندی ڈھوڈھ اچ ہاؤں اوہ شاہ لبھ گئے توں نکھڑ گیوں
میری غربت مینوں پھاہ دے لئے تینوں ساہ لبھ گئے توں نکھڑ گیوں
توئیں ہک معذور نوں کے کرنائیں تینوں داہ لبھ گئے توں نکھڑ گیوں

—••~••●●●●● نذیر معذور ●●●●●—

بھل نہیں اوقات جے بختاں دے دِنہہ چڑن تاں لاہٹے ہوندن
 پھل عارف سیت دے بوٹے توں پک و نجن تاں ڈھاہٹے ہوندن
 تائیں آہناں اپٹیاں واریاں تے کھوہ ساہج دے واہٹے ہوندن
 بن ویسندن نیل تے ہتھ کڑیاں جہڑے ہار تے گاہٹے ہوندن

—••••• عارف خان بلوچ •••••—

میرے لیکھ اچ وسدا گھر نہ سہی ہے سچ سنج جاہیں وی نہیں پچیاں
 جنہاں نال جہان ویکھیندا ہا اوہ نیک نگاہیں وی نہیں پچیاں
 میرے حق تاں حق رہ ہک پاسے حق دار صلاحیں وی نہیں پچیاں
 میرے منہ چوں ہسٹڑ کے نکل گتیاں مینوں میریاں ہاہیں وی نہیں پچیاں

—••••• ناصر علی تائب •••••—

مک مک گئے کھڑک جماوٹے دے چرکھے دی گھوک کھڑی گئی
 ونجلی دے مٹھڑے سُر نہیں رہے عاشق دی ہوک کھڑی گئی
 نہیں ساوٹ اگلے ساوٹ رہے کوئل دی کوک کھڑی گئی
 جنہاں لا کے دانش توڑ نبھائی کدے ادہ مخلوق کھڑی گئی

—••~•• شاہ محمد دانش ••~••—

میرا دل اے قُرب دی چادر تے پھٹ وِجَن دے وِج نہ ویکھاں
 گھرے سُن لئیں گھائیاں ڈھول دیاں اکھیں نال تاں جج نہ ویکھاں
 توئیں سجن دے نال نصیباں نوں ہوندا ناسکَ رنج نہ ویکھاں
 اکھیں بے شک میریاں رنج روون تیری اکھ اِچ ہنج نہ ویکھاں

— ●●●●● ●●●●● —

جداں کائی نہ سُر تداں کائی نہ سُر ہُن لگی اے سُر تاں سُر آئی اے
 لگی امبر آگ مینوں او دراں دی نہ سگیُم بُر تاں سُر آئی اے
 تھارتھ کے مینہہ اِنج غرضاں دا میری نکلی اے کُر تاں سُر آئی اے
 پلے کجھ نہ ڈوگھیاں سنگتاں دے کیتے خانے پُر تاں سُر آئی اے

— ●●●●● ●●●●● —

ساری زندگی نہ گئی آس دے وِج اُکا خیر نہ ڈھئی سچاں توں
 نفرت دی دھپ تے بھوگ آیاں لوہ مویاں خُلق دی چھاں توں
 نئیں بھلدا قول سیاٹیاں دا میں سنیاکیں سے بندیاں توں
 اداں کاوش پیڑ دا پک لگدائے جداں وال پیئندائے ہاں توں

— ●●●●● ●●●●● —

اج رج کے ہاڑ نوں ساڑیا اے پوہ نال رلا کے ٹریاں
 جہنوں نال رلایاں جگ سڑدائے اوہ نال رلا کے ٹریاں
 رت جدٹ جٹایائے تھک جاؤن ڈھوہ نال رلا کے ٹریاں
 تینوں قدم دسیسن کتے میں کوہ نال رلا کے ٹریاں

—•••••○ فیروز محسن کھرل ○•••••—

اتھے جیندیاں دیس توں کئیں پچھنائیں کسے قدراں جاٹیاں کیوں نہ
 میرے اگلے پہر دے بیلایاں نوں رتیں ڈھلیاں بھاٹیاں کیوں نہ
 دنہاں راتیں روح منکھیندا اے مل گھتیا ہاٹیاں کیوں نہ
 میرا دل اے نجم زمانے ساہویں کھل و نجن کہائیاں کیوں نہ

—•••••○ فضیل نجم لدھیانہ ○••~•~•~—

نئیں ونڈناں ویہڑا سا جھاں دا اساں پیگھ دی لاں نئیں ونڈٹی
 انہاں بابل ورگیاں رُکھاں دی کسے قیمت چھاں نئیں ونڈٹی
 اسیں نال شبیر بہاراں دے کدی مول خزاں نئیں ونڈٹی
 باقی سارے ترکے ونڈ لینن پر دھرتی ماں نئیں ونڈٹی

—••~•~•~○ غلام شبیر باگڑی ○••~•~•~—

آیا اِنج دا دور زمانے تے ہو گئی دُنیا تبدیل اے
 اِج بسیلی اے ہر کوئی ڈاڈھیاں دا تگو ساواں جگرِ علیل اے
 اِس گل دی اِج تک سُر نہیں پئی سے ڈھوڈھی ہے تفصیل اے
 تحسین لڑاکیاں ککڑاں نوں کیوں آدھن لوگ اِصیل اے

—•••••●●●●●—
 محمد رفیق تحسین

میرے جیون دی جاگیر نوں آ کے دکھاں جَدن جریاں گھتیاں
 میرے ونڈے اِج دردِ فدا آ گئے ونڈاں آپ جیباں گھتیاں
 کہے وا ناہی لگھدی سانگیاں چوں پھٹاں جَدن نصیباں گھتیاں
 اُنہاں باہیں کپ چھڈیاں گل دے وچ باہیں جَدن غریباں گھتیاں

—•••••●●●●●—
 فدا حسین بخاری

منہ رکھئے پوندن لگدیاں دے کینٹوں دسیئے سجن بے دید ہو گئے
 ساڈے خاب نصیب دے مقتل وچ بے موسے آن شہید ہو گئے
 ہُن دل دیدار نوں کدیں نہیں سکیا ساتھ اکسبرِ ظلم مزید ہو گئے
 استاں اُدن پیار دے پرچم چائے جس دور اِج لوگ یزید ہو گئے

—••~••●●●●●—
 ابرار حسین اکبر

تھاڈی یادِ اِچِ کُنِ مَنِ ہنجواں دی برسات وی لگدی اے مُٹھِ اِچِ
 تھاڈے خابِ دی آس تے نت مینوں ہر رات وی لگدی اے مُٹھِ اِچِ
 گلاں وال تاں نیں تھاڈی گل کر کے گل بات وی لگدی اے مُٹھِ اِچِ
 تھاڈی سگت دے صدقے ارقمِ نوں کائنات وی لگدی اے مُٹھِ اِچِ

سرفرازِ رقم

جداں دل وچ کوئی آ وسدا ای نیں دل دھڑکن کی کر لئیسی
 بن پنچھی جالِ اِچِ پھس جوں گئے ساڈا پھڑکن کی کر لئیسی
 کچے گھر نوں غم دیاں بدلاں دا ایہہ کڑکن کی کر لئیسی
 اتاں جگنو کاٹھ دے گھنگھرو ہائیں ساڈا کھڑکن کی کر لئیسی

نوازِ جگنو

میرے دلِ مغموم چوں اودراں دے طوفان اٹھیندے راہن
 تیتھے کیتے ڈھیر وساہ پاروں دکھی نت منکھیندے راہن
 بے ساختہ شمس دے شعراں وچ تیرے ستم لکھیندے راہن
 بھادیں وس کوہِ کافِ اِچِ اُجڑیاں دے تینوں وین سٹیندے راہن

شمسِ تبریز

نت ساون وانگوں سوگ اکھیں دے بس رم جہم راہندی اے جاری
دوہیں ہتھ کھاڈی دے ہٹھ ہوندن پُں ویندی اے جھولی ساری
ہر ساہ دی دھار چریندی اے مجبور دا جگر آزاری
نموں ہار رفیق پچا سگیا مینوں کائی نہیں ہور بیماری

— ●●●●● ●●●●● —
ملک رفیق واگھرہ

تینوں چھوٹ اے پال انا اپنی اسیں رعیت رکھائے ٹھیک آں
تیری وادی اکھ دی واسیوں وچ نیسے قمر سمانے ٹھیک آں
نویں چاہ دے ڈھیر ملاحظیاں توں گئے ویر پرائے ٹھیک آں
تیری پھٹ دی پیہہ توں بچ ونجیے اسیں چھنڈک دے دانے ٹھیک آں

— ●●●●● ●●●●● —
عرفان قمر

ہنجواں دے ساون انج دھوتائے وت صاف نکور ہو گئی اے
اگے دل اٹموڑ ہا کٹکاں دا ہُن اکھ سر زور ہو گئی اے
عمران تہاڈیاں درداں دی کُجھ عادت ہور ہو گئی اے
جھٹ رولئیں تاں مینوں انج لگدائے جیویں یار نکور ہو گئی اے

— ●●●●● ●●●●● —
عبداللہ عمران

وسئیک تے راج پئے کیتے ہن کئی سال چنہاں دیاں نئیاں
تاریخ گواہ ہے کھا چھوڑن لکھاں لعل چنہاں دیاں نئیاں
پاٹی سُلکیاں ہوسن سورج دے جداں نال چنہاں دیاں نئیاں
سچ بھٹائیں اُدن اُباکٹے ہن مہینوال چنہاں دیاں نئیاں

— :: • • • — غلامِ حیدر ڈھڈیاٹھ • • • :: —

ہاں راکھا اپنی رہتل دا نہ راگ پنجاب دا دیواں
میری ذات توں منگ لئے سرِ صدتہ ہکلاگ پنجاب دا دیواں
حق بڈائے اپنے جگر دا لہو میں لاگ پنجاب دا دیواں
کوئی صاحبِ ساویں کوڈیاں توں میں بھاگ پنجاب دا دیواں

— :: • • • — ساجد محمد و ساجد • • • :: —

دیکھی وتناں ظلم زمانے دے اتھے دل تے تیر چلائے ویندن
اتھے غیرت مند دی عزت دے سرِ عام جنازے چپائے ویندن
اپنا کے صحبت کافراں دی اسلام دے رکن بھلائے ویندن
افسوس ضیاء اللہ راسیاں دے ہر موڑتے بھرم کھڑائے ویندن

— :: • • • — ضیاءِ جبوآٹھ • • • :: —

ط
پے

کنیاں، کنیاں، کنیاں
تینوں ڈھولا کتیں دسٹائیں، میتھے نکھڑ کے کی کی بنیاں
تینوں ڈھولا کتیں دسٹائیں

—•••••○ ناصر انجم وڑانج ○•••••—

جھگیاں، جھگیاں، جھگیاں
وے تیرے نال جیٹا مرنا، میرے وعدے دیاں تندوں نہیوں جھگیاں
وے تیرے نال جیٹا مرنا

—•••••○ محمود امجد ہرل ○••~•~•~—

ننیاں، ننیاں، ننیاں
نی میں تیرا کی دسٹاں، تیری ریس کریندی دُنیا
نی میں تیرا کی دسٹاں

—••~•~•~○ حافظ نعمان چدھڑ ○••~•~•~—

وَرِیاں، وَرِیاں، وَرِیاں
 ویلے میرے ساہ ٹنگ لئے، گلاں کیتیاں جد میں کھریاں
 ویلے میرے ساہ ٹنگ لئے

—•••••◉ ذوالفقار صائم ◉•••••—

سائیاں، سائیاں، سائیاں
 ویکھیں سارے سنگ رلدے، ساتھے جدن بہاراں آیاں
 ویکھیں سارے سنگ رلدے

—•••••◉ قمر عباس ثالث ◉••~•~—

سُجھی، سُجھی، سُجھی
 وے پگ میرے بابل دی، تیری سوچ توں اڑیا اُچی
 وے پگ میرے بابل دی

—••~•~◉ جنت رضوی ◉•~•~—

ماہیے

ڈاکٹر نسیا ز علی محسن لکھیائے

برفاں دے گولے نی
سجٹاں دے غم سارے ، ہنجواں وچ تولے نی

سودا تولن دے
ناں وی بھل گئے ، میں صدقے ڈھولن دے

ٹاکی چولے نوں
دوریاں نہیں چنگیاں ، سمجھاؤ ہا ڈھولے نوں

کوئی موڑھا کانے دا
تیرے باہجھوں میں سجٹاں نہیں ہک وی آنے دا

چاٹی وچ کنگ ماہیا
جھڑا رنگ سجٹاں دا اوہو ساڈا رنگ ماہیا

چونویں ماہیے

چون: عبدالرحمن ساجد

بندے بندیاں تے بھل پوندے
کوئی ساتھے بھل پووے ہا اوہدے بھلن دے مل پوندے

منڈیاں دے لئے ٹھیکے
پتہ نہیں کدے وسدن بڑی مدت دے نہیں دیکھے

ساوی ونگ ماہیا
نظر نہ لگ جاوی میرا پتلا پتنگ ماہیا

ساوا توت ہوسی
ڈھولے دیاں اکھیاں چوں ساڈا قتل ثبوت ہوسی

دِنہہ ابھریا دھپ کر کے
ڈنگ لا وارٹی دے کئی ودے ہائیں چپ کر کے

چادر چھبھ جاوے
اُسے نوں گلاب آدھن جہدی کنڈیاں ج نہجھ جاوے

بوٹے نمبواں دے لاچھوڑے
نمک گئے سانگے تے ڈھولے آپ مُکا چھوڑے

ہک واری آماہیا
تیرے آکھے لگدے ہن ساڈے نین ہساماہیا

لیلے نین چردے
افسوس کر بندے ہن امداتاں نین کردے

ساول رُکھیاں نوں
بے وس روپوسیں جداں ملسیں دکھیاں نوں

سونا ترائے ما سے
آپ کھڑی گئے ہائیں چنگا ڈھوڈھن گئے ہا سے

سڑکاں تے پاروڑی
اکھیں اچ انج و سیاہیں نیوں کجل دی جاہ چھوڑی

کترے گائیں جوگے
اللہ توں میں ہتھ منگے ہن تیرے کان دُعائیں جوگے

بولیاں

بُھکھ پاندی جدوں گھروچ بھنگڑے
تے رسے سانوں راہ جا پدے

قمر الزماں

جج آن کھلوتی بُوہے
پٹولیاں چ نکدی پھراں

طاہرہ سرا

بُھکھ پگ وانگوں سرتے میں بندھا
جے بستہ نہ کھوندی چندری
گوہروریاہ

ساڈے ٹھڈے نال لاوا جدوں پھٹیا
پتھراں نوں شیشہ ہو گیا

شیر شاہد

تیرے ہوندیاں رنڈیا پانٹیں میں کٹنا
توں آ جا پردیس چھڈ کے

عامر عبداللہ

نی میں سوہنی دی منگی ہا صفائی
چناب میرے بھگے ڈھاہ لیے

مہر ریاض سیال

چُھری پھیر انصاف دے گل تے
سجھاں نماز نیت لئی

تجل کلیم

ہوندے مردی رات دے اتھرو
لوکی کیوں تریل آکھدے

مومن ہاشمی

تینوں سد نئیں سُنیدا میرا
توں ہائے میری کی سُنسیں

عمران سحر

کنھے ہتھ بجلی نوں لایا
کنھے تیری بانہہ پھڑ لئی

منور شکیل

کاں بولیا بنیرے دوئی واریں
پڑوپی دھیے ہور گٹھ لئے

شمر معظم آبادی

پنیاں دل تے جھریاں تے میں جاٹیا
کہ انگلاں دے نونہ و دھ گئے

انجم سیسی

لوک ویکھدے نیں میلے دیاں روٹھاں
تے میں تیرا راہ ویکھدی

میر تہا پونی

بھویں ونڈ لئی میریاں بھراواں
تے میرے حصے آئی نتھلی

شہزاد جوسیہ

اساں سیراں اُتوں جداں دادیاں لاہیاں
تے پگاں دے پٹوک بن گئے

بدرسیال

اللہ کرے سانوں پووے پنج وقتی
شیطان دا بوتھاڑ بھنیے

سخاوت گوہر

مڑ نکنا نیں تھلاں وچوں پانٹی
جے اکھ میری دیہن لھ پئی

ثناء اللہ چدھڑ

ساری زندگی دا بھاگ کرا کے
میں تیرے اُتوں سٹ چھڈناں

راجہ یوسف قمر

اماں رکھیا سی بھاگ بھری ناں
میں کئی چاڑی چھان وچ کے

عبدالرحمن رضوان

جہڑے مر گئے اُنہانوں لینے رو
گواچیاں دا کی کریئے؟

مڈرنول

قطعات

کریں دل نون قابو تے دھڑکن نہ دیویں
جے پھڑکاں بے شک مینوں پھڑکن نہ دیویں
مظہر موت ویلے ودھاویں نہ تلخی
سیاہ زلف متھے تے لڑکن نہ دیویں

—•••••●●●●●—
مظہر بخاری

خزاں وی بوہے ولیندی پئی اے
رقیبیاں کولوں مریندی پئی اے
غریب حناور دی بے کسی تے
بہار اتھرو وگیندی پئی اے

—•••••●●●●●—
محباب حسین خاور

مرا ہتھ نپ کے چن سوہنا ذرا ہولے بھنوالی دے
مری ویٹی دے وچ ہینی ایہہ دوئیں کنگن منگالی دے
جے یاد ہووی تاں ہک پہلی ملاقات ایچ کھڑاتی ہائی
اے وی میتھے قرضے ہن اُسے کناں دی والی دے

—•••••●●●●●—
ارشاد محمود سائل

آ کے وت جے ہٹاں ہا تاں آون وی پونجی پئی
 کدائیں ہا رت دے منہ تے ونج کدائیں ہا خلق ونجی پئی
 میں تائب ہُن سوچیندا ہاں طویل عمری چوں کے کھٹیا
 حیاتی دے پچھاویں تے نہ پیڑھی پئی نہ منجی پئی

ناصر تائب

اَج وی اِک اِک چھل چنہاں دی
 دس دی پئی اے گل چنہاں دی
 میرا ناں مہینوال جے ہوندا
 لاہ دیندا میں کھل چنہاں دی

ارشاد سندھو

دل تے لکھی ماں پنجابی
 بولدا ہاں میں تاں پنجابی
 پگ تے لاچہ مان اے میرا
 جدی نِشتی ہاں پنجابی

اخلاؤ الحسن اخلاؤ

اس دور اِچ ساڈا مخلص پن بھادیں دنیا نوں کملے لگدائے
 ساڈا دم ترکا ڈھول دا ہے پرواہ نہیں ملکہ نوں جے لگدائے
 مل اٹیاں خوف نہ ذہن اِچ رکھ ایہہ عنف بزار مصر دا نہیں
 میرا یوسف وکن داناں تاں لئے مڑ ویکھیں مل تیرا کے لگدائے

ظہیر عنف بلوچ

میں ٹھیک اے ڈھیر نہیں پھر دا مرے کولوں دعائیں لئی وِج
 سعید اُس بے وفا توڑی مرے ہو کے تے ہائیں لئی وِج
 انا ہے وِج وی نہ سگدا تے ویکھن وی ضروری ہے
 میں قاصد اکھیں کڈھ دیناں زیارت کاں اُدائیں لئی وِج

سعید احمد سعید

خدا داناں من خدا دا بندہ خدا دے کماں نوں ویدھا کوئی نہوں
 گھسی پھٹی کے تے گلے پئے گئے توں اوہدے چماں نوں ویدھا کوئی نہوں
 سوانی تیری تے کل ای آئی اے تے راج سارے تے قبضہ اس دا
 جواج وی تیتھے تلیندی پئی اے توں بڈھی اماں نوں ویدھا کوئی نہوں

خالد اقبال خالد

کورے لوٹے

ربنواز ہاشمی

یا کورے لوٹے بجرے ہن
 یا کھوہ دا پائی نیواں ایں
 یا اچا تل اے کھاڈے دا
 یا اوہری دے وچ غاراں ہن
 یا وہناں ترٹ گئے بنے دا
 اڈوں ہاشمی واری نک گئی اے
 اڈوں ہن تائیں پیچا نہیں ہو یا
 یا چکلی چولوں ٹھڑکی اے
 یا چکل واہواں تریڈھا اے
 یا چھمکی ڈھہہ گئی اے گادھی توں
 یا کائی نہیں ٹیک وساویں دی
 یا ماہل نوں ہن کڑول پے گئے
 یا کھوپے ڈھہہ کے اکھیاں توں
 ہن واہندے داندے گل پے گئے

اسیں واسی ساندل باروے

عاقب ستیانوی

اسیں واسی ساندل باروے ساڈا ورثہ لوک وراگ
 اسیں بولی باہو دی بولدے سانوں پیر فرید دی جاگ
 اسیں سچے قول قرار دے ساڈی ستھری صاف دلیل
 ساڈا کئیں نہیں جھیڑا جھیڑیا اسیں اپنے آپ وکیل
 اسوں راتاں کئیاں جاگ کے سانوں ہسیاں ہو گئے سال
 ساڈے آج وی کچے کوٹھڑے ساڈا راہ تے بجھدا مال
 اسوں روگ پرایا پالیا ساڈی کئیں نہیں جاتی نیک
 سانوں اُس وی سدیا جانگی اسوں جس نوں دتی ٹیک
 اجیں پی کے کنگوں گھاٹیاں ساڈے سٹے پئے پردھان
 اجیں چھوت چھپتئی کھیڈدے ساڈے گبھرو شیر جوان
 جداں جنگی وسوں جاگسیں ساڈی جگ تے ویکھیں ٹھاٹھ
 ساڈے ویری کمبسن خوف توں انج بدلے لیسن راٹھ
 جیویں مہر مراد دلیل دے لیا احمد خان دا ویر
 انج وجیا جٹ انگریز نوں نا چاون دتا پیر
 اسوں کالا پائی بھوگیا نہیں مڑ وی منی ہار
 اسیں پریمی اپنے دیس دے سانوں رتھ نال پیار
 اسوں سک دا ڈیوا بالیا اسوں ویکھے سکھ دے خاب
 ساڈی عاقب جھوک رگیلڑی شالا وسے دیس پنجاب

جوگ دے سلطان طالب حسین دردِ ویل

اسد فاطمی

سفر نہ کرے تاں کے کرائیں

جنہاندی ہاڑی نوں اپنی مٹی وی چارٹو پے اناج بچن دی جاہ نہ دیوے
اوہ اپنے لیکھاں دی واہی گا ہی نسو نہی سڑکاں اُتے گھیندن، پرانج نہ ہووے
اوڑے راہوں دے جھوٹیاں وچ ہنجاں اپنے سٹاپ داناں وسار بہویئے
تے کون جائے سٹاپ دے پار تھینہ دی بے آس ڈیڈھیاں وچ
خبر نہیں کتنے سچن تے کتنے مشوق وسدن

سفر دی گل اے

جو تھینہ دے باہروں اوہ کالی چھڑکی اُتے وچھوڑے دادھوں مر بندی
کٹا ہنگڑے پدھ دالکر ادے کے کوچ ٹر پئی
ایہہ موجد دے پاندھیاں دا پوراے

جنہاندی کانے دے وانگ کنگریڈ کڑمی کوچاں دی سیٹ تے بہہ کے کھونڈیاں ریت ہو گئی اے
کھڑ گیاں دی نشانیاں سانہ سانہ کھیسے اُتے انہاندے سے دی چنبل تڑک پئی اے

جنہاندے کناں دے مٹھڑیاں لوریاں دے ہیلک ملوک پردے
او بے سُرے ہارناں دی ظلمی چھاٹ جھل جھل کے رت رسیندن
ایہہ رت رسیندے تے کسکدے پھٹ تلم پئے منگدن

ڈلیورا! جوگ دا سے ہی

خدا داناں، کیسٹاں پھرو لیں۔۔ بٹن دباویں

بٹن دبیچا، پھواروس پئی
 سفر دے کلراٹھیاں دماغاں تے سجری ساوِل دے پونگ جم پئے
 تے بس دے چھجیاں دے لال پھمٹاں دھریس ماری
 ہوا دے جھولے وی باریاں توں سُکاٹ بولے
 ایہہ کون جوگی ملہارگانداے
 جیویں کسے کپ کے جوڑ رکھی کنک تے فجریں پئے وسا کھی دے ڈھول وجدن
 جیویں کوئی اکھ دی چو بھ تے بھو چھٹے دا پلار کھے تے مُڑ کو سڑا جیہا پھو کے ٹکورے
 خمیس دی رات نوں جیویں بابیاں دی قبریں تے واء گھلے کیوڑے تے اگر اں دے مشک آندن
 اَساڈے تھینہاں دی خیر ہووے
 اَساڈے سیلاں سفر سلامت
 اَساڈے پیراں دے چھالیاں نوں جداں وی ملماں دی لوڑ پئوسی
 جداں جداں ساڈی دڑیاں دے کمانے بوٹے نگال منگسن
 جداں جداں سانوں مونجھ آسی
 اَساں تاں جوگی نوں سور سائیں
 اَساڈے جوگی داسر سلامت
 اَساڈے جوگی داسر سلامت
 سفر دی سونہراے
 اَسانوں اپنے سٹاپ داناں و سرنئیں سگدا

گڈ مڈ ہو یا سب

راول راٹھ

گڈ مڈ ہو یا سب وے سائیاں

گڈ مڈ ہو یا سب

اکو تھائیں سارے بیٹھے

تھے، اک، دھریک تے ریٹھے

زہر پیالہ دے کے آکھن

لے لے راول ماکھو

سمجھ نہیں آوندی

دیکھ قطاریں

حا کو کھڑا ڈاکو کھڑا

سب دی بکل اکو جئی ہے

کون نیڑے و بیہ

گڈ مڈ ہو یا سب وے سائیاں

گڈ مڈ ہو یا سب

گاؤٹ

ارشاد محمود سائل

اسیں کوٹ آں ساڈا ناں وی سچٹاں نوں یاد کوئی نہیں
بھدی تاں پئی اے زندگی اگلے سواد کوئی نہیں

سچٹاں دی بے وفائی روگ انج دے سانوں لائے
ساڈا حال ویکھ ہسدن اپٹے یا ہن پرانے
رہیا جگ تے دردی ساڈا سچٹاں توں بعد کوئی نہیں

ارمان ایس گل دے دنہہ رات ہن رُویندے
کدی ساڈی ہک صدا تے ہن جان وی لٹیندے
ایہہ کل دی گل ہے گزری اتی معیاد کوئی نہیں

عیداں سمیت کوئی وی تہوار نہیں منایا
موسم بہار دا وی اسماں روندیاں نبھایا
فکراں تے صدمیاں توں زندگی آزاد کوئی نہیں

کندھاں وی سُڈیاں ساڈے دل دا حال سائل
شالا نہ کئیں تے آوے اتنا زوال سائل
برباد انج دے ہوئے آں ہوٹا آباد کوئی نہیں

ڈھولا

شاعر: موسیٰ بلوچ
کھوج: نعمان رجوکہ

سجناں میریاں دی سنگ تیری ہی موڈھے سٹ کے ٹرن پئے کھپسی
مینوں وچ گویڑاں دے دنہہ ابھر جاندا میں ہٹ کے ڈٹھی آں پشی
سجن نکاں دور دیاں تکی ویندن اللہ دیاں اللہنوں معلم جانی کوں پیا ڈنگ گزریسی
بھروسہ میں وی ایہورکھی و دی آں کدی مالک سجن مڑ متھے چالیسی
گلاں ساریاں لیساں پچھ انہا تھوں بلوچ موسیٰ آدھائے کوئی دیہاڑا سانوں وی رب چا دیسی
اگے سیانے آدھے گئے ہن اپنا مارے تاں تڑس کر لسی جے کدی بیگانہ مارے تاں پراں دھے سٹ چھڑیسی
ہک دیہاڑے پکھی ساونج تے بولنا ایں جد مالی شوہدا بھریا باگ چھڑیسی
ایہہ گلاں ڈوگھیاں ہونیاں کوئی ورلا بہہ سوچھسی
ڈھولے کوئی سائر سداون کاں نموں آہدا توڑے ٹر گئے نوں پچھے کوئی لگدا یاد کر لسی
وطن آلے وطن دے ماں کر بندے ہن کھڑا کرنا ہوندا اے ماں پر دیسی
جیندا من کسے دے اُتے وتنا ایں ہک واری اوراں وطن ہٹیں آ توڑا کوئی موئے دی ڈھیری تے سد مریسی

پرنٹرز دارالکتابت / محمد اشرف صابر پریس مارکیٹ جھنگ